

Grau en Criminologia, 4t curs

Lliurat el 30 de maig de 2014

LA PERSPECTIVA DEL DESISTIMENT EN EL SISTEMA DE JUSTÍCIA JUVENIL: L'EXECUCIÓ DE LA LLIBERTAT VIGILADA

Treball Final de Grau

Meritxell Martínez Rusiñol
Treball tutoritzat per Josep Cid Moliné

Resum

Durant els últims anys, ha estat nombrosa la recerca que ha intentat aportar explicacions al desistiment que es sol produir durant la transició de l'adolescència a l'edat adulta, entenent que durant aquest període té una gran importància l'involucrament en els rols adults. Aquest treball té com a objectiu veure com es reflecteix tota la recerca teòrica sobre el desistiment delictiu en el sistema de justícia juvenil i, més concretament, en l'execució de la mesura de llibertat vigilada. D'aquesta manera, a través d'entrevistes a cinc delegats d'assistència al menor de diferents àrees de Barcelona s'explorà com es duu a terme actualment la intervenció en llibertat vigilada, partint del fet que és una mesura que atorga una gran discrecionalitat al professional que l'executa.

Paraules clau

Desistiment, justícia juvenil, llibertat vigilada, delegat d'assistència al menor

Abstract

There has been a great research, during the last years, trying to provide some explanation to that kind of desistance which takes place during the stage of transition between the adolescence and the adult life, where the importance of the adult role is a main theme. This project has the objective to see how all the entire theoretical research about this kind of desistance is reflected in the juvenile justice system, specifically in the execution of probation. Provided that probation officers have a large discretion to enforce the orders, it will be explored the way in which they exercise the supervision. The research is based on interviews to five probation officers of different probation areas of Barcelona.

Key words

Desistance, juvenile justice, probation, juvenile probation officers.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	3
2. MARC TEÒRIC	6
2.1. Estat de la qüestió	6
2.2. Enfocament teòric adoptat	6
2.2.1. Concepte de desistiment	6
2.2.2. Factors i teories explicatives del desistiment	8
2.2.3. Contextualització del sistema de justícia juvenil català	16
2.3. Objectius	20
3. METODOLOGIA	22
3.1. Presentació del mètode utilitzat	22
3.2. Aspectes de disseny	22
4. RESULTATS	24
5. CONCLUSIONS	38
5.1. Discussió	38
5.2. Limitacions del treball realitzat. Possibles línies futures de recerca	41
6. AGRAÏMENTS	43
7. REFERÈNCIES	44
ANNEX	48

1. INTRODUCCIÓ

Tradicionalment, la Criminologia s'ha centrat en estudiar el fenomen de la delinqüència des d'una perspectiva etiològica, intentant donar una resposta a per què els individus delinqueixen. Aquest enfocament resulta positiu, en la mesura que permet detectar factors de risc i factors protectors del comportament antisocial i delictiu, facilitant així la creació d'intervencions preventives que incideixin sobre aquests elements.

El sorgiment de les teories del desistiment proporciona un enfocament diferent, doncs no tracta d'explicar per què un individu delinqueix sinó que té com a objectiu explicar la finalització o terminació de la seva carrera delictiva. Així, no totes les persones que han delinquit de forma reiterada persisteixen en el delicte, sinó que una part rellevant s'allunya de les conductes antisocials i delictives, ja sigui disminuint la seva gravetat o la seva freqüència, sent possible la seva finalització definitiva. D'aquesta manera, aquesta perspectiva parteix d'un element essencial a l'hora de plantejar una intervenció terciària, que és la possibilitat que els individus canviïn. Així, aquest enfocament resulta útil a l'hora de plantejar intervencions que afavoreixin que una persona abandoni la seva carrera delictiva, vinculades amb la seva rehabilitació i reinserció social.

Dins de les teories que tracten sobre el desistiment, una part important es centra en explicar el desistiment en la transició de l'adolescència a l'edat adulta, entenent que és una època de canvi on es produeixen determinats esdeveniments que faciliten o dificulten el desistiment delictiu. D'aquesta manera, nombrosos autors han plantejat la idea de la corba d'edat de la delinqüència que, malgrat poder-se construir de formes diferents (Bottoms i Shapland, 2011), en tots els casos mostra que durant aquesta transició la delinqüència disminueix de forma significativa en els infractors reincidents. Per tant, considerant que és un moment molt rellevant en quant al desistiment delictiu, em centraré en tractar el desistiment durant la transició a l'edat adulta. A més, també resulta important en la mesura en que la delinqüència juvenil es relaciona amb la delinqüència adulta (Laub i Sampson, 2001). Així, entenent que l'història juvenil és un predictor de

delinqüència posterior, resulta especialment important el desistiment en aquesta etapa de la vida.

El treball realitzat es centra concretament en analitzar com la recerca que s'ha dut a terme fins al moment es veu reflectida a la pràctica, en aquest cas concret, en el sistema de justícia. Els teòrics del desistiment han posat de manifest diversos factors que afavoreixen o dificulten el desistiment delictiu, de manera que aquesta evidència empírica té implicacions pràctiques. Per aquest motiu, l'objectiu d'aquest treball és veure de quina de les perspectives del desistiment es parteix en l'execució de les mesures del sistema de justícia juvenil català en l'actualitat i, més concretament, en l'àmbit de la llibertat vigilada. Així, es tracta d'explorar si des del sistema de justícia juvenil, que té com a finalitat la rehabilitació i la reinserció social¹, s'adopta alguna de les perspectives teòriques que plantegen les teories del desistiment. Aquest fet és important en la mesura que, en funció de la perspectiva de la qual es parteixi, s'incidirà en uns determinats factors i no en altres. D'aquesta manera, serà possible fer un apropament a la pràctica del sistema de justícia juvenil actual, tenint es compte si es duen a terme unes intervencions que afavoreixen el desistiment delictiu d'aquells menors o joves que hagin entrat en contacte amb el sistema de justícia durant el compliment de la llibertat vigilada. És interessant plantejar-ho des de la llibertat vigilada, en tant que és una mesura molt àmplia que permet una intervenció integral amb el menor o jove. A més, cal tenir en compte que la seva execució es duu a terme en medi obert. Aquest element resulta molt rellevant, doncs no només evita que s'exclougui a la persona del seu context social, sinó que a més permet integrar a la comunitat com un dels agents que poden afavorir en el desistiment delictiu.

Aquest treball s'estructurarà de la següent forma. En primer lloc, constarà d'un marc teòric basat en una revisió bibliogràfica. Dins d'aquest, es tractarà el tema del desistiment des d'una perspectiva àmplia, incorporant les teories explicatives que se'n desprenen. També es farà referència al sistema de justícia

¹ Tal i com preveu l'exposició de motius de la Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

juvenil català, i s'aprofundirà en la llibertat vigilada com una de les mesures més rellevants dins l'àmbit de medi obert.

En segon lloc, es realitzarà una aproximació pràctica a la realitat de l'execució de la llibertat vigilada en la justícia juvenil catalana. Més concretament, aquesta part es basa en la realització d'entrevistes a delegats d'assistència al menor que estiguin en contacte durant el seu temps laboral amb menors o joves en compliment de llibertat vigilada, per tal que aportin les seves perspectives al respecte. A partir de les entrevistes realitzades, se n'extreuen els resultats pertinents i, finalment, s'aporten les corresponents conclusions.

2. MARC TEÒRIC

2.1. Estat de la qüestió

Com s'ha comentat anteriorment, el desistiment durant la transició de l'adolescència a l'edat adulta ha estat un fenomen molt estudiant durant els darrers anys. Així, són molts els autors que posen de manifest, mitjançant la corba d'edat de la delinqüència, la important reducció de la delinqüència en els infractors reincidents durant aquesta etapa vital.

En aquest sentit, resulta rellevant fer una revisió bibliogràfica que sintetitzi quins han estat els coneixements en aquesta matèria que s'han anat elaborant durant els últims anys. En primer lloc, cal atendre al concepte de desistiment en si mateix doncs, tal i com es mostrarà a continuació, no hi ha una definició única i consensuada d'aquest, doncs pot interpretar-se de formes diverses. Una vegada clarificat aquest concepte, pot procedir-se a plantejar quins són els factors que afavoreixen el desistiment delictiu, i les teories que intenten aportar una explicació al respecte.

Una vegada tractat el tema del desistiment com un dels punts claus d'aquest treball, em centraré en el sistema de justícia juvenil català. D'aquesta manera, es realitzarà un breu recorregut per aquest per tal de poder contextualitzar la situació de la llibertat vigilada en l'actualitat, com una de les mesures més rellevants dins de justícia juvenil a Catalunya.

2.2. Enfocament teòric adoptat

2.2.1. Concepte de desistiment

Abans de procedir a tractar de forma específica les teories que poden explicar el desistiment durant la transició a l'edat adulta, és necessari parlar del concepte de desistiment com a tal, doncs presenta particularitats. És important partir del fet que no hi ha una definició unificada, acceptada i usada per tothom de desistiment (Laub i Sampson, 2001). En tot cas, cal tenir en compte que no seria correcte parlar de desistiment si la persona únicament ha comès un delictes, doncs no parteix d'un context de reiteració de la conducta delictiva.

Un dels fets a tenir en compte és que el desistiment pot entendre's com a un *fet* o com un *procés* (Mulvey *et al.*, 2004:219). Entenent el desistiment com a fet, es considera que es produeix en el moment en què un individu que ha dut a terme conductes delictives assoleix un estat en el qual el seu involucrament en aquest tipus de conductes resulta inexistent. En canvi, en el cas de comprendre el desistiment com un procés, aquest s'entén com una transició gradual cap a uns nivells de delinqüència menors. Generalment, des d'una vessant teòrica, es sol partir del desistiment com a procés. Així, tal i com planteja Maruna (2001), es considera el desistiment com una variable inusual doncs no es tracta d'un fet que succeeixi, sinó que és l'absència sostinguda d'aquest. Resulta important el fet que, des d'aquesta perspectiva, es reconeix la intermitència del comportament delictiu (Piquero, 2004, citat a Mulvey *et al.*, 2004).

Un altre element a tenir present són els criteris que determinen aquest desistiment (Mulvey *et al.*, 2004:220). En aquest sentit, pot entendre's el desistiment des de tres punts de vista: com la finalització definitiva de les activitats delictives (*termination*), com la disminució de la freqüència de la delinqüència o com a disminució de la gravetat de les conductes. En tot cas, és possible la integració de diferents definicions de desistiment, especialment en termes de freqüència i gravetat.

Finalment, també cal tenir present que el desistiment es pot plantejar des del punt de vista d'un sol tipus de conducta delictiva, o bé respecte al conjunt de possibles activitats delictives. Així, el desistiment pot succeir de diferents maneres o a edats diverses per a comportaments específics o bé com un procés més ampli de reorientació cap a noves activitats (Mulvey *et al.*, 2004:222).

En conclusió, considero que és necessari tenir en compte aquestes diverses concepcions per tal de poder entendre com es concep el desistiment des del sistema de justícia juvenil. Aquest fet resulta especialment rellevant en el cas de la llibertat vigilada doncs és una mesura que atorga al professional un alt nivell de discrecionalitat. És interessant tenir present aquesta vessant de caire teòric doncs influeix a l'aplicació pràctica. Com a mostra d'aquesta idea, destacar que els incompliments es valoraran diferent en funció de si es considera el desistiment

com a fet, sent així un fracàs de la intervenció, o bé com a procés, entenent que aquests són habituals i formen pas d'una evolució normalitzada.

2.2.2 Factors i teories explicatives del desistiment

Com s'ha comentat anteriorment, la transició de l'adolescència a l'edat adulta és una de les etapes més importants del curs de la vida (Thornberry *et al.*, 2013). Aquest fet es reflecteix també en el fenomen de la delinqüència, doncs es produeix una disminució molt significativa de les conductes delictives durant aquest període. D'aquesta manera, hi ha factors vinculats al desistiment que són característics d'aquest moment vital. D'aquesta manera, durant la transició de l'adolescència a l'edat adulta, es produeixen determinats canvis i poden assumir-se certs rols adults que influeixen en el desistiment delictiu.

Un dels factors del que hi ha més coneixements al respecte és sobre el *matrimoni*. Així, autors com Farrington i West (1995; citat a Siennick i Osgood, 2008) posen de manifest la relació entre el matrimoni amb una disminució en tots els tipus de condemnes penals. En aquest sentit, Sampson i Laub (1990) plantegen que en aquest vincle hi té una important influència el context social. Així, Warr (1998) destaca que es sol associar el matrimoni amb una disminució del temps compartit amb el grup d'iguals, així com amb el nombre d'amics delinqüents. Malgrat tot, és important tenir en compte que les característiques i la convencionalitat de la parella tenen una influència en el desistiment delictiu, així com també la té la força del vincle marital (Giordano *et al.*, 2002).

Un altre dels factors que també ha estat plantejat en nombroses ocasions ha estat la *paternitat/maternitat*. Com a explicacions al respecte, s'ha considerat que afavoriria el desistiment pel vincle establert amb els fills – tal i com planteja la teoria del control social, i la teoria del canvi cognitiu – o bé perquè les obligacions parentals implicarien una reducció en el temps passat amb companys no pro-socials – en base a la teoria de les activitats rutinàries –. Malgrat tot, no hi ha una evidència determinant al respecte, doncs no es mostra que el fet de tenir un fill redueixi la delinqüència. Sembla ser que no és suficient per iniciar un canvi en el comportament delictiu si no hi ha una consciència d'allunyar-se de la identitat delictiva. Així, l'efecte dels fills en la delinqüència dependrà de l'agència del

propi individu i de la disposició a aprofitar la paternitat com un punt d'inflexió (Giordano *et al.*, 2002).

La *condició d'estudiant* també ha estat un factor que s'ha acostumat a vincular amb el desistiment delictiu. D'aquesta manera, diversos autors posen de manifest que estar vinculat al sistema educatiu dificulta la presència de comportament delictiu (Siennick i Osgood, 2008). En aquest sentit, els estudis aporten evidències científiques que confirmen la relació inversa entre ser un estudiant i la delinqüència.

Finalment, un dels factors que també ha estat estudiat en nombroses ocasions és el *l'ocupació laboral*. Alguns estudis mostren l'existència d'una relació entre l'ocupació a temps complet i la reducció de la delinqüència, però aquests efectes es limiten a determinats tipus de d'individus o categories delictives. Segons Giordano *et al.* (2002) pot explicar-se pel fet que determinats esdeveniments vitals només funcionen com a punts d'inflexió quan l'individu activament els utilitza per finalitzar la seva carrera delictiva. També cal tenir en compte que la delinqüència està més vinculada al lligam laboral o a la qualitat, i no tant al l'ocupació en si mateixa (Sampson i Laub, 1990; Siennick i Osgood, 2008). Per últim, altres autors consideren que el treball pot actuar com un important punt d'inflexió envers el desistiment delictiu, però aquest interactua amb l'edat (Uggen, 2000; Uggen i Wakefield, 2008).

D'aquesta manera, la recerca posa de manifest l'existència de determinats factors que poden afavorir el desistiment delictiu durant la transició de l'adolescència a l'edat adulta. Així doncs, resulta rellevant tenir en compte quins poden ser els mecanismes explicatius d'aquest fenomen per tal de poder dur a terme tasques d'intervenció que facilitin el procés de desistiment. En aquest sentit, hi ha diverses teories que intenten aportar explicacions al respecte.

BIOLÒGIQUES	PSICOLÒGIQUES	SOCIALS
Teories de la maduració i l'edat	Teoria del canvi cognitiu	Teoria del control
Teories tipològiques	Teoria de l'elecció racional	Teoria del suport social
		Teoria de l'aprenentatge social

Figura 1. Síntesi de les teories del desistiment

En primer lloc, cal tenir en compte les *teories biològiques*, és a dir, aquelles que consideren que hi ha determinades característiques biològiques de l'individu que influeixen en el desistiment delictiu. Dins d'aquest enfocament, poden distingir-se dues explicacions diferents.

Per una banda, és necessari tenir en compte l'explicació a través de la *maduració i l'edat*. Tal i com plantegen els Glueck (1974; citat a Laub i Sampson, 2001) amb l'edat es produeix una maduració que implica un desenvolupament de les capacitats físiques, intel·lectuals, afectives i d'estabilitat, així com un nivell suficient d'integració dels majors constituents del temperament, la personalitat i la intel·ligència, que permet una adequació a les demandes i restriccions de la vida organitzada en societat. Segons Mulvey *et al.* (2004), a l'adolescència els individus encara s'estan desenvolupant, de manera que les noves capacitats cognitives i habilitats tècniques adquirides permetran una transició exitosa als rols adults. Característiques com la responsabilitat, la perspectiva o el temperament, que es van adquirint de forma natural amb l'edat, afecten a les decisions sobre l'involucrament en la delinqüència. D'aquesta manera, l'adolescència tardana i l'inici de l'edat adulta esdevenen un moment clau pel desistiment, en la mesura que es produeixen aquests canvis en les capacitats de l'individu.

Per altra banda, dins de les teories biològiques poden incloure's les *teories tipològiques* (Thornberry *et al.*, 2013), basades en el plantejament de Moffitt (1993). L'autora distingeix entre dos tipus de delinqüents: els persistents i els limitats a l'adolescència. Pel que fa als delinqüents persistents, destacar que es tracta de delinqüents habituals que presenten diferències individuals en les funcions neuropsicològiques, causades per anomalies biològiques que generen dèficits, i que poden conduir a problemes de conducta, incidint així al comportament delictiu. Generalment, aquestes diferències individuals són accentuades per l'ambient, fet que sol implicar unes menors oportunitats per l'individu, ja que no aprèn alternatives pro-socials. En quant als delinqüents limitats a l'adolescència, es tracta d'individus la delinqüència dels quals té una base social. D'aquesta manera, els actes antisocials es produeixen per intentar fer front al buit existent entre la maduresa biològica i la social doncs, malgrat ja

poden considerar-se madurs en termes biològics, la societat no els permet involucrar-se en aspectes de la vida adulta com poden ser treballar, votar o casar-se. Malgrat incloure's dins les teories biològiques, Moffitt considera que determinats esdeveniments de transició, com poden ser el matrimoni o el treball, tenen influència en la delinqüència, però aquests no sempre actuen de la mateixa manera, diferenciant així entre els delinqüents habituals i els limitats a l'adolescència.

En segon lloc, és necessari tenir presents les *teories psicològiques*, que són aquelles que consideren que determinats processos mentals del propi individu poden afavorir o dificultar el desistiment delictiu. D'aquesta manera, les teories psicològiques anirien més vinculades al capital humà de l'individu (Mulvey *et al.*, 2004). Dins d'aquestes, poden incloure's dues teories principals: la teoria del canvi cognitiu i la de l'elecció racional.

Pel que fa a la *teoria del canvi cognitiu*, aquesta parteix del fet que per tal que es pugui dur a terme un efectiu desistiment delictiu cal que prèviament s'hagi assolit un estat mental a favor del canvi (Maruna, 2001; Giordano *et al.*, 2002; Cid i Martí, 2014).. D'aquesta manera, el canvi cognitiu és un precursor del canvi comportamental, sent així necessària la construcció d'una identitat convencional. En aquest sentit, resulta essencial la capacitat d'agència de l'individu per tal de canviar la seva identitat, convèncer als altres del seu canvi i de percebre's a si mateix com una persona lliure dels factors que inicialment van causar el comportament delictiu. En definitiva, de confiar en que tenen el control sobre les activitats que duen a terme, i sobre les persones amb qui s'associen (Mulvey *et al.*, 2004). Per tant, el fet de fracassar en assolir els rols adults no dificultaria el procés de desistiment en cas que la persona hagués dut a terme el canvi cognitiu, doncs activament buscaria altres formes de mantenir el canvi produït (Cid i Martí, 2014).

En quant a la *teoria de l'elecció racional*, aquesta es fonamenta en la idea que la decisió de deixar la delinqüència està basada en una reavaluació conscient dels costos i beneficis del delicte (Laub i Sampson, 2001). En aquest sentit, alguns autors plantegen que entre l'adolescència i l'edat adulta les actituds i creences dels individus en quant a la delinqüència i el sistema legal canvien (Mulvey *et al.*,

2004), degut a una sèrie de transformacions de l'individu en termes d'identitat, maduresa, responsabilitat, altruisme, entre d'altres. També és necessari tenir en compte la reavaluació de costos i beneficis que es duu a terme en aquesta etapa vital, entenent que es produeixen canvis en la percepció de les conseqüències interpersonals i instrumentals de l'activitat delictiva, així com de l'exposició a sancions. Durant la transició de l'adolescència a l'edat adulta, doncs, augmenten els costos legals, socials, personals i morals de la delinqüència, afavorint així el desistiment delictiu.

Per últim, cal tenir en compte les *teories socials*, és a dir, aquelles que consideren que determinats canvis en el context social de l'individu durant l'adolescència tenen certa influència en el desistiment delictiu. Per tant, les teories socials es vincularien en major mesura al que Mulvey *et al.* (2004) anomenen capital social. Dins d'aquestes teories, poden diferenciar-se diversos enfocaments: la teoria del control, la teoria del suport social, i la teoria de l'associació diferencial.

Pel que fa a la *teoria del control*, aquesta parteix del fet que l'individu delinqueix quan els seus vincles amb la societat es debiliten o bé es trenquen (Hirschi, 1969). Sampson i Laub plantegen una extensió de la teoria del control que assumeix que l'establiment de nous vincles socials durant l'edat adulta, com poden ser el matrimoni, una ocupació estable o el servei militar, produeixen un canvi en les rutines de l'individu i una conformitat que no és compatible amb un estil de vida delictiu. En definitiva, Laub i Sampson (2003, citat a Cid i Martí, 2014) es basen en la idea dels punts d'inflexió com a catalitzadors del canvi. Així, l'entrada als rols adults implica unes rutines convencionals estructurades, una ruptura amb el grup d'iguals previ i la formació d'una identitat convencional, creant així una situació social que afavoreix el procés de desistiment.

En quant a la *teoria del suport social*, destacar que parteix de la base que els suports – tant instrumentals com emocionals – que l'individu rep de les relacions primàries, les xarxes socials i la comunitat, produeixen uns sentiments de reciprocitat que explica la motivació per iniciar el canvi envers el desistiment delictiu (Cid i Martí, 2014). D'aquesta manera, el suport social prevé la

participació en la delinqüència moderant els efectes criminògens de la tensió, actuant doncs com un factor protector de la delinqüència (Cullen, Wright, Chamlin, 1999). Aquest enfocament aniria més vinculat a la idea de lligam que planteja Hirschi, entenent-lo com el fet de ser sensible a l'opinió de la resta (Cid i Larrauri, 2001). Sense aquest lligam difícilment l'individu establiria aquesta necessitat de reciprocitat amb la persona de qui rep el suport, dificultant així la presa d'un rol actiu en el seu desistiment (Cid i Martí, 2012).

Finalment, cal destacar la teoria de l'*associació diferencial*. A diferència d'altres plantejaments, Akers (1990; citat a Laub i Sampson, 2001) defensa que les variables que expliquen la iniciació a la delinqüència són les mateixes que expliquen el desistiment. Des d'aquesta teoria, es considera que els reforços socials i la imitació de conductes són progressivament menys importants a mesura que l'adolescent es fa gran. D'aquesta manera, un dels factors amb major importància és l'associació amb companys no pro-socials. Dins de la teoria de l'associació diferencial, cal destacar la variant que planteja Warr. Des d'aquesta, es considera que la disminució de l'associació amb companys que no siguin pro-socials suposa el desistiment delictiu. Per aquest motiu, el matrimoni esdevé un punt d'inflexió ja que redueix i debilita els vincles amb els companys delinqüents (Laub i Sampson, 2001).

Una vegada plantejat el marc general del desistiment, he considerat necessari extreure quins són els elements que es deriven de cada una de les teories, i reflectir com hauria d'intervenir el DAM amb un menor o jove que estigui complint la mesura, i que pugui estar en un període de transició cap a la vida adulta. D'aquesta manera, a continuació s'exposa una taula que planteja, en base a les diferents perspectives del desistiment, quina hauria de ser la concepció del professional en relació a la mesura de llibertat vigilada. Aquesta síntesi s'ha enfocat en base als objectius del treball, que s'exposaran amb detall posteriorment. En aquest sentit, quedaran també reflectides en les categories d'anàlisi de les entrevistes realitzades als delegats d'assistència al menor.

	TEORIES BIOLÒGIQUES		TEORIES PSICOLÒGIQUES		TEORIES SOCIALS		
OBJECTIUS ESPECÍFICS	TEORIA DE LA MADURACIÓ	TEORIES TIPOLÒGIQUES	T. DEL CANVI COGNITIU	T. DE L'ELECCIÓ RACIONAL	TEORIA DEL CONTROL	TEORIA DEL SUPORT SOCIAL	T. DE L'ASSOCIACIÓ DIFERENCIAL
OBJECTIUS de la Llibertat Vigilada	Afavorir l'adquisició de noves capacitats cognitives i habilitats tècniques.	DP* : Intentar compensar els déficits a través de la intervenció amb l'ambient. DLA* : Proposar alternatives a la delinqüència com a transició als rols adults.	Afavorir el canvi cognitiu cap a la construcció d'una identitat no delictiva.	Afavorir la reavaluació dels costos – beneficis de la delinqüència.	Crear o enfortir els vincles socials de l'individu amb la societat.	Reforçar el suport social de l'individu, tant el de caire més instrumental com emocional.	Debilitar els vincles amb persones antisocials, i afavorir els vincles pro-socials.
INTERVENCIÓ durant la Llibertat Vigilada	Participació en programes cognitiu-conductuals, i de formació.	DP* : Augment de les oportunitats pro-socials de l'individu. Intentar reduir els efectes de l'etiquetament. DLA* : Participació en activitats pro-social. (àmbit educatiu, associatiu, laboral,...).	Fomentar l'obertura inicial al canvi. Participació del menor a la definició del problema. Participació en programes de caire cognitiu.	Participació en programes de caire cognitiu.	Involucrar els vincles pro-socials en la intervenció (família, amics, parella) i la societat (comunitat, àmbit educatiu, món laboral).	Intervenció amb la família de l'individu i, en cas necessari, amb la parella i/o amics pro-socials.	Creació de nous hàbits i rutines en ambients pro-socials.
ROL del DAM	Acompanyament psicològic (cognitiu i emocional).	Acompanyament psicològic (cognitiu i emocional).	Acompanyament psicològic (cognitiu i emocional).	Acompanyament psicològic (cognitiu i emocional).	Intermediari entre l'individu i la societat.	Intermediari entre l'individu i la societat.	Acompanyament psicològic (cognitiu i emocional).

ÈXIT de la Llibertat Vigilada	Maduració de l'individu.	DP* : Compensació dels déficits de l'individu. DLA* : Superació pro-social del buit maduratiu.	Estat mental a favor del canvi envers una identitat pro-social.	Percepció negativa de la delinqüència (genera més costos que beneficis).	Enfortiment dels vincles amb la societat.	Rebuda de suport social.	Contacte amb individus pro-socials.
ASPECTES POSITIUS de la Llibertat Vigilada	Permet una intervenció individualitzada, en funció dels déficits i necessitats de l'individu.	DP* : Menor etiquetament que altres penes (ex: internament). DLA* : Permet generar més oportunitats, que l'individu pot aprofitar per desistir.	Determinats esdeveniments/circumstàncies poden afavorir la transformació cognitiva, i es poden afavorir a través de la LV.	Afavoreix el canvi sobre la percepció del sistema penal (punitiu – educatiu). Implica una sanció formal, que pot comportar perjudicis informals.	Permet l'augment en la participació de l'individu a la societat, així com el compromís d'aquest.	Encara que l'individu no assoleixi els rols adults, es pot assolir el desistiment, afavorit per la LV.	Permet la creació d'hàbits que dificultin el manteniment de la delinqüència.
LIMITACIONS de la Llibertat Vigilada	Poca intervenció en la part de caire més biològic.	DP* : Impossibilitat d'intervenir sobre anomalies biològiques. Limitacions en casos d'ambients molt desestructurats DP* i DLA* : Limitacions estructurals en termes d'oportunitats.	El canvi cognitiu ha de sorgir del propi individu. Dificultats en cas que l'individu no es plantegi abandonar la carrera delictiva.	Dificultat en casos on la delinqüència no generi costos socials informals o, fins i tot, formals (no és descobert).	Problemes en casos de forts vincles antisocials, i inexistència de pro-socials.	Problemàtica si no hi ha possibles vincles que li ofereixin suport, o bé que aquests no siguin pro-socials.	Dificultats si, malgrat la creació de rutines pro-socials, es manté el contacte amb individus delinqüents.

Figura 2. Síntesi de les perspectives del desistiment en base als objectius del treball

DP: Delinqüents persistents

DLA: Delinqüents limitats a l'adolescència

2.2.3 Contextualització del sistema de justícia juvenil català

Una vegada plantejat el marc teòric del desistiment, és necessari realitzar una breu contextualització del sistema de justícia juvenil prèvia al treball de camp. L'objectiu d'aquesta és veure com s'organitza actualment la justícia juvenil en l'àmbit català i, més concretament, en la mesura de llibertat vigilada com una de les pedres angulars del tractament en medi obert. L'estructura serà la següent: en primer lloc es tractarà el marc legal de la justícia juvenil, atenent tant a l'àmbit internacional, com al estatal i autonòmic; en segon lloc, s'exposarà quin és el model de justícia juvenil català vigent actualment; per últim, es plantejarà com s'emmarca la mesura de llibertat vigilada dins de justícia juvenil, en el context de les mesures en medi obert.

En primer lloc, per tant, és necessari realitzar un breu recorregut pel marc normatiu per tal de comprendre com s'organitza, en l'actualitat, el sistema de justícia juvenil català i quina és l'orientació de la qual es parteix (Generalitat de Catalunya, 2013).

Pel que fa a l'àmbit internacional, és important tenir en compte que tant les Nacions Unides com el Consell d'Europa han anat avançant en la creació d'instruments internacionals amb l'objectiu de fixar principis informadors que orientin les legislacions dels països membres en matèria de justícia juvenil. Resulta especialment rellevant la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, de 20 de novembre de 1989, doncs els seus principis s'utilitzen com a guia tant en la legislació estatal com en l'autonòmica vigent actualment.

Atenent a l'àmbit estatal, la llei que s'encarrega de legislar en matèria de justícia juvenil és la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors (d'ara endavant, LORPM). En aquesta llei es recull la voluntat de crear un procediment que potenciï l'autonomia del menor i exigeixi la responsabilitat de les seves conductes mitjançant un model sancionador, però educatiu. A grans trets, la LORPM estableix la prevalença del superior interès del menor durant el procediment penal i l'execució, existint doncs flexibilitat en les mesures, atenent a les circumstàncies personals i socials del menor. Inicialment, la LORPM va plantejar-se com una llei garantista i progressista, que es posicionava

en una opció de política criminal que prioritzava els criteris de la prevenció especial (Fernández, 2008). Malgrat tot, des de la seva redacció fins a l'actualitat s'han produït diverses modificacions que han implicat un enduriment de les conseqüències jurídiques, atorgant una orientació més enfocada a la prevenció general i a la defensa social (Generalitat de Catalunya, 2013). A més de la LORPM, de la legislació estatal cal destacar el Reial Decret 1774/2004, que fa un desenvolupament parcial de la Llei, especialment en relació a l'actuació de la policia judicial i de l'equip tècnic, a l'execució de les mesures, i al règim disciplinari dels centres.

Finalment, és necessari tenir present la legislació autonòmica doncs també se'n deriven competències en matèria de justícia juvenil a la Generalitat de Catalunya. En aquest sentit, destacar la Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil. Aquesta té com a finalitat bàsica promoure i regular les eines per aconseguir la integració i reinserció social dels menors i joves als que s'aplica, a través de programes i actuacions de caràcter fonamentalment educatiu, però en un context d'execució penal. A més, també concreta quines són les competències de la Generalitat en quant a justícia juvenil. Per últim, mencionar la Circular 1/2006, de la Direcció General de Justícia Juvenil, sobre disposicions comunes d'organització i funcionament dels equips de medi obert, especialment rellevant en matèria de llibertat vigilada.

En segon lloc, i atenent al model vigent actualment, cal tenir en compte que la justícia juvenil, en el context català, constitueix un sistema penal específic, diferent al dels adults, i inspirat en principis de política criminal diferents (Fernández, 2008:176). Així doncs, malgrat té una naturalesa formalment penal, materialment persegueix un objectiu educatiu. La finalitat és, doncs, potenciar l'autonomia del menor i reclamar responsabilitat de les seves conductes, exigint una responsabilitat adequada a la inserció del menor a la societat (Fernández, 2008).

Com a sistema penal específic, requereix el compliment d'uns certs requisits². Així doncs, es preveu l'aplicació del sistema de justícia juvenil a individus que, en

² Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

el moment de la comissió dels fets, siguin majors de 14 anys i menors de 18. Es destaquen dos trams d'edat: entre els 14 i els 16 anys, i entre els 17 i els 18. Aquesta distinció es planteja amb la idea d'oferir un tractament diferenciat als menors, considerant que a major edat s'ha d'atorgar una major responsabilitat. Tot i que la llei preveu la seva aplicació a individus menors de 18 anys, és possible que aquests assoleixin la majoria d'edat durant el compliment de la mesura. D'aquesta manera, la legislació estableix que el jove ha de continuar amb el compliment de la mesura fins assolir els objectius proposats a la sentència, exceptuant el cas que tingui imposada una mesura d'internament en règim tancat i compleixi els 21 anys d'edat, doncs s'ordenarà el compliment en centre penitenciari.

En aquest punt, és important destacar que el fet que les conseqüències jurídiques derivades de l'incompliment de la llei tinguin com a objectiu la responsabilització i la reeducació del menor, provoca la negativa de reconèixer-les com a penes (Fernández, 2008). Aquesta vessant educativa de les mesures es reflecteix també en el fet que es considera l'internament del menor com a *ultima ratio*, restringint així la seva aplicació als casos més greus. D'aquesta manera, les mesures no privatives de llibertat tenen un rol essencial en el sistema de justícia juvenil, sent la llibertat vigilada la pedra angular en el tractament en medi obert (Fernández, 2008).

Per últim, i una vegada plantejat el marc general de la justícia juvenil a Catalunya, cal contextualitzar el lloc que ocupa la llibertat vigilada dins d'aquest. Així doncs, és important tenir present que la llibertat vigilada és una mesura judicial en medi obert i, per tant, no implica la privació de llibertat del menor o jove. D'aquesta manera, l'execució la duen a terme els Equips de Medi Obert (d'ara endavant, EMO). Actualment, hi ha 5 Equips a la província de Barcelona que s'encarreguen de gestionar els casos en funció del territori. Aquests estan constituïts pels següents professionals: el coordinador, els tècnics, el psicòleg i el personal administratiu.

La finalitat dels EMO és incidir en el procés d'integració i inserció social del menor o jove mitjançant una intervenció individualitzada en l'entorn propi que

combina l'acció educativa i el tractament terapèutic, amb el control derivat de l'execució, tal i com planteja l'article 3 de la Circular 1/2006. D'aquesta manera, la seva actuació es basa en la reducció de la possibilitat de reincidència mitjançant una identificació, avaluació i abordatge dels factors de risc i de protecció que s'identifiquin en cada cas. Aquesta forma d'orientar l'actuació dels EMO resulta molt rellevant, doncs també es veurà reflectida en l'execució de la mesura de llibertat vigilada.

En quant al procediment que segueixen, queda vinculat en tot moment a l'execució de la mesura: una vegada reben la mesura – tant en sentència ferma com a mesura cautelar –, es designa l'EMO competent així com el tècnic responsable, s'elabora un Programa Individualitzat d'execució de la mesura, s'inicia aquesta, es realitza el seguiment i, per acabat, es conclou amb la finalització de la mesura. El professional encarregat de gestionar l'execució de la mesura de llibertat vigilada en justícia juvenil és l'anomenat delegat d'assistència al menor (d'ara endavant, DAM).

Per últim, resulta rellevant tenir en compte quins són els àmbits d'actuació en els quals s'intervé des de medi obert, i que es veuen recollits en el Projecte tècnic de Medi Obert. Partint que l'eix central és la responsabilització, així com la inserció normalitzada dels menors i joves com a via per prevenir conductes delictives futures, els àmbits d'actuació que es plantegen són els següents: el propi menor/jove, en el sentit d'afavorir el seu desenvolupament en quant a autonomia i responsabilitat, millorar la capacitat per afrontar situacions i resoldre els conflictes de manera pro-social; la família, entenent que és el primer entorn de socialització del jove, i s'intenten afavorir les relacions saludables del jove amb aquesta; i, finalment, la comunitat en la mesura que intervé com a agent en el procés educatiu del menor o del jove, i ha d'intentar facilitar-li la integració social (Generalitat de Catalunya, 2013).

En aquest context, la llibertat vigilada es planteja com una mesura consistent en què el menor o jove estigui sotmès, durant el temps que dura la mesura, a vigilància i supervisió per tal que adquireixi les habilitats, capacitats i actituds necessàries per un correcte desenvolupament personal, tal i com es

proposa a l'Exposició de motius de la LORPM. Per aquest motiu, aquesta mesura – més enllà de la vigilància i supervisió que implica – pot comportar també el compliment de normes de conducta en cas que el jutge ho consideri oportú. D'aquesta manera, la llibertat vigilada possibilita una intervenció intensiva i integral amb el menor, però sense aïllar-lo del seu context social. Així, no és d'estranyar que el nombre de menors o joves que compleixen aquesta mesura hagi augmentat de forma progressiva durant els últims anys. Tal i com es mostra amb les dades que aporta el Departament de Justícia en l'estadística bàsica de justícia juvenil de 2012³, la llibertat vigilada constitueix aproximadament el 33% de les mesures imposades, sent així una de les mesures principals en justícia juvenil.

Per aquest motiu, la llibertat vigilada en el sistema de justícia juvenil català presenta un ventall molt ampli de possibilitats. A continuació es procedirà a valorar com es reflecteix, a la pràctica, aquesta discrecionalitat que manifesta la legislació vigent actualment.

2.3 Objectius

Una vegada plantejat el marc teòric del qual es parteix, i abans de procedir a aprofundir en la vessant més pràctica del treball, cal deixar constància de quins són, finalment, els objectius concrets del treball.

Objectiu general: veure des de quina de les perspectives del desistiment es parteix en l'execució de la llibertat vigilada del sistema de justícia juvenil català.

Objectius específics:

- Veure quin és el rol del desistiment en la intervenció amb el menor/jove, i des de quin concepte d'aquest es parteix.
- Entendre els objectius de la llibertat vigilada en justícia juvenil.
- Comprendre com s'orienta, a la pràctica, l'execució d'aquesta mesura.

³ Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. *Estadística bàsica de Justícia Juvenil 2012*. Extret el dia 9 de desembre de 2013, a [http://www20.gencat.cat/docs/Justicia/Home/Departament/estadistiques/justicia_juvenil/2012_da_des_jj.pdf]

- Comprendre el rol que desenvolupa el DAM en l'execució de la pena, i quin rol es dóna al jove en el seu desistiment.
- Entendre què es considera com a èxit i com a fracàs en l'execució de la mesura.
- Explorar els punts forts i els punts febles de l'execució de la llibertat vigilada des de la perspectiva dels DAM.

3. METODOLOGIA

3.1. Presentació del mètode utilitzat

Com s'ha comentat anteriorment, per tal de realitzar una aproximació a la realitat actual de l'execució de la mesura de llibertat vigilada en el sistema de justícia juvenil català, la metodologia emprada ha consistit en la realització d'entrevistes a delegats d'assistència al menor. Més concretament, s'han realitzat 5 entrevistes a DAM, derivats de cadascun dels EMO de la província de Barcelona existents.

En quant a la captació de les persones a entrevistar, inicialment es va demanar l'autorització per tal de poder dur a terme la recerca a la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil. Una vegada aquesta va ser acceptada, va ser a través de la tasca del cap del Servei de Medi Obert, Andreu Estany i Ricart, com es va contactar amb els cinc Equips de Medi Obert per demanar la participació voluntària d'un delegat d'assistència al menor a les entrevistes.

3.2. Aspectes de disseny

El treball parteix d'una vessant qualitativa. Per aquest motiu, s'utilitza la tècnica narrativa de l'entrevista semi-estructurada en tots els casos.

Pel que fa al disseny de les entrevistes, s'ha partit de preguntes generadores que són, per tant, molt genèriques, amb l'objectiu que sigui el mateix DAM qui elabori el seu propi discurs. El guió de l'entrevista s'estructura en 3 punts principals, que són els següents:

- Em podria explicar quina és actualment la funció de la llibertat vigilada en justícia juvenil?
Com es reflecteix aquesta idea en la seva feina? És a dir, quines són les tasques que vostè duu a terme amb els joves?
- Podria explicar-me el cas d'algun jove que hagi complert una llibertat vigilada i que vostè considera que ha estat exitós?
I algun cas que consideri que ha estat un fracàs?

- Com valora vostè la intervenció que es realitza des de la pena de llibertat vigilada en justícia juvenil?

Quins punts forts detecta?

Quines mancances o necessitats veu que presenta? Com creu que podrien solucionar-se?

Una vegada realitzades les entrevistes, s'ha procedit a realitzar un anàlisi de contingut per categories. Les categories d'anàlisi han estat fixades en base als objectius del treball plantejats anteriorment, de manera que són les següents:

- Concepte de desistiment
- Perspectiva de desistiment
- Intervenció en la llibertat vigilada
- Objectius de la llibertat vigilada
- Rol del desistiment
- Rol del DAM
- Rol del menor/jove
- Èxit de la llibertat vigilada
- Fracàs de la llibertat vigilada
- Punts forts de la llibertat vigilada
- Punts febles de la llibertat vigilada

Per últim, finalitzada l'anàlisi de les entrevistes en base a aquestes categories, se n'extrauran les conclusions pertinents.

4. RESULTATS

Tal i com s'ha comentat anteriorment, la llibertat vigilada en justícia juvenil és una mesura que atorga al professional que l'executa – el delegat d'assistència al menor – un elevat marge de discrecionalitat, motiu pel qual la intervenció que es duu a terme al llarg d'aquesta pot ser molt diversa. D'aquesta manera, les entrevistes amb als DAM posen de manifest aquesta diversificació d'actuacions i, en definitiva, de maneres diferents d'orientar la seva pràctica, doncs parteixen de concepcions diferents. A continuació s'exposaran les similituds i les diferències que presenten els diferents professionals entrevistats, en base a les categories d'anàlisi plantejades anteriorment.

Concepte de desistiment

En primer lloc, és interessant veure que el mateix concepte de desistiment és concebut de diferents maneres. De forma general, els professionals refereixen a aquest com un fet que implica deixar de cometre fets constitutius de delictes. Malgrat tot, és cert alguns professionals tenen present la freqüència o la gravetat de la conducta i, per tant, es valora positivament la disminució del nombre de conductes i la reducció de la gravetat dels delictes comesos. Així es mostra a les entrevistes:

“Per tant, el fonamental és que el fet delictiu o l'activitat delictiva disminueixi i, a poder ser, desaparegui.” (E5)

Tot i l'existència d'aquesta concepció força similar entre els entrevistats, destacar que un d'ells (E1) aporta una visió força diferent a la resta. Per una banda, fa referència a conductes disruptives i, per tant, concep el desistiment més enllà d'actes delictius, incloent així activitats de caire antisocial molt més àmplies. Per altra banda, entén el desistiment com a procés, tal i com es mostra a continuació:

“Forma part del procés... estem parlant d'adolescents. I per tant l'adolescent és variable... i en una època determinada, en un moment d'impulsivitat, en un moment de consum exagerat, pot cometre un

altre delictes. I no vol dir que sigui un fracàs, sinó que moltes vegades forma part del procés. És viure-ho com una part més.” (E1)

En definitiva, aquesta diversitat de concepcions posa de manifest el debat, encara vigent, sobre la pròpia definició del concepte de desistiment.

Teories del desistiment

Com a punt clau de l'anàlisi de la informació obtinguda, cal destacar la perspectiva del desistiment de la qual parteixen els DAM entrevistats. A grans trets, destacar que tots ells fan referència a diverses de les teories que expliquen el desistiment delictiu. Malgrat tot, sol haver-hi una d'elles que predomina sobre les altres. En tots els casos, però, la teoria predominant respecte a les altres és de caire més individual que social i, per tant, col·loca al propi individu com a pedra angular del seu propi desistiment.

Una de les teories predominants és la teoria del canvi cognitiu, que considera que és necessari que l'individu tingui una motivació al canvi, acompanyada de la construcció d'una identitat no delictiva, per tal que es pugui produir el desistiment. Aquesta idea es reflecteix en els següents fragments:

“Jo crec que és un paper d'anar acompanyant molt, de partir molt del què et porta, d'intentar motivar-lo, d'intentar despertar en ell la motivació cap a altres àmbits, incentivar-lo... (...) perquè jo penso que si no motivem al canvi, difícilment canviarà.” (E3)

Una altra de les teories predominants és la teoria de la maduració. Aquesta parteix del fet que, amb l'edat, s'adquireixen una sèrie de capacitats i habilitats que permeten una adequació a les demandes i restriccions de la vida en societat. Es posa de manifest a continuació:

“I això és la maduració de la pròpia persona. De vegades, nosaltres podem pensar “*mira, la nostra intervenció ha fet que un jove pugui fer o no...*”. Jo veritablement no penso que la meua intervenció pugui canviar a un *nano*, sinó la seva maduració personal és la que li fa canviar. I aquesta maduració ve donada, pot coincidir en el temps que

jo estic intervenint, o jo puc facilitar perquè intenti madurar més aviat.” (E4)

Per últim, una altra de les teories que es destaca en el discurs dels entrevistats és la teoria de l'elecció racional, que considera que la decisió de deixar de delinquir està basada en una reavaluació conscient dels costos i beneficis del delictes. Aquesta idea es mostra en el següent fragment:

“però tot molt més orientat cap a la reflexió, cap al replantejament, i cap al que ell es vegi entre l'espasa i la paret, però la seva pròpia espasa i la seva pròpia paret, de *“la via que he de seguir és aquesta perquè porta aquest conjunt de conseqüències, perquè si segueixo l'altra via té aquest altre conjunt de conseqüències”*... i que optin per una via o per una altra... aquest és per mi el quid de la qüestió d'una llibertat vigilada.” (E2)

Malgrat el predomini d'aquestes teories de caire més individual, cal tenir present que tots els professionals fan referència a algunes de les teories socials, més concretament, la teoria del control o la de l'associació diferencial. D'aquesta manera, malgrat posicionar-se en una de les teories existents, són conscients que és necessària una intervenció integral amb el menor o jove, tal i com es mostra en la intervenció que duen a terme. D'aquesta manera, solen donar molta importància al context social, tot i que parteixen del fet que és necessari un canvi previ del propi subjecte.

Intervenció en la llibertat vigilada

Vinculat amb el que s'ha comentat fins ara, cal destacar la intervenció duta a terme en l'execució de la llibertat vigilada. Pràcticament tots els entrevistats refereixen a la importància de la vessant educativa d'aquesta mesura, entenent que aquesta ha de predominar davant la part de control que també li pertoca. Malgrat tot, i a diferència de la resta, un d'ells (E5) remarca la vessant de control com la predominant, entenent que la legislació limita l'àmbit d'intervenció del professional al llarg de l'execució de la mesura.

Tots els DAM fan referència a la necessitat d'una intervenció integral, en base als factors de risc i als factors protectors que s'han detectat en el menor o jove, i que acaben reflectint-se en els objectius del pla de treball amb l'individu. D'aquesta manera, la intervenció inclou àmbits molt diversos, i solen ser coincidents en tots els professionals. En consonància a les perspectives del desistiment predominants, l'àmbit al qual se li atorga una major importància és l'àmbit personal. En aquest sentit:

“(…) un, el tema més personal. Capacitat, diguem-ne, d'introspecció, capacitat de raonar críticament, capacitat de control dels impulsos, capacitat de tenir criteris i valors propis, no tant necessitats o influenciats de la relació externa...” (E5)

Un altre tema al que se li dóna molta rellevància, malgrat no ser l'aspecte central de la intervenció, és l'àmbit familiar. Així es mostra a les entrevistes:

“L'àmbit de les relacions familiars és un àmbit importantíssim. Per edat, són uns joves que estan encara, la gran majoria d'ells, dependents dels seus pares, amb la qual cosa has de tenir molt en compte el treball de la família també” (E2)

L'àmbit formatiu – laboral també té un paper important durant la intervenció:

“què està fent a nivell formatiu, o laboral si fos el cas,... Bàsicament. Per tant, en la major part de nois incidirem en formacions de tipus més pràctic, de coneixement d'ofici, per exemple.” (E5)

Un dels àmbits que també es té en compte és l'àmbit social. En aquest sentit, la intervenció va enfocada a nivell de grup d'iguals com a punt central. En un cas (E4), però, també es menciona les relacions de parella com a punt clau en el desistiment:

“L'àmbit del cercle del grup d'iguals. Això també és una experiència comú que tenen la majoria de joves. (...) Normalment el cercle relacional dels joves que tenim complint una mesura, quasi tots estan sempre en un cercle molt disruptiu, un grup d'iguals molt antisocial,

transgressor, que contínuament la norma no els hi importa absolutament res, molt egoista, i que només pensa en les seves opcions. Llavors clar, trencar aquesta dinàmica costa. De forma natural, moltes vegades es trenca quan un jove té una relació de parella. Una relació de parella que és mínimament estable” (E4)

Molt relacionat amb aquesta temàtica, cal tenir present l'àmbit lúdic o d'estructuració del temps lliure, tal i com ho manifesta el següent entrevistat:

“(…) l'àmbit lúdic, també, o d'oci, perquè generalment aquests *nanos* no fan res, doncs tot el temps que tenen és lliure, doncs més possibilitat conflictiva hi ha en les relacions amb els amics (...)” (E3)

L'àmbit terapèutic també té un paper important en la intervenció amb el menor o jove, tant a nivell de tractament psicològic o psiquiàtric, com a nivell de consum de substàncies addictives:

“evidentment, en una etapa adolescent o jove és fonamental veure quin tipus de consum, quin tipus de dependència de substàncies tòxiques pugui presentar.” (E5)

Per últim, l'àmbit judicial també és un tema que es tracta al llarg de la intervenció amb el menor o jove:

“(…) el judicial és importantíssim també. No hem d'oblidar que és per això que portes una mesura, però tampoc hem d'oblidar això, que és una mesura educativa. I aleshores (...) el que interessa és que el *nano*, amb la mesura que té de llibertat vigilada, es contingui i no torni a cometre delictes.” (E1)

D'aquesta manera es mostra com la intervenció dels DAM és integral, doncs té present àmbits molt diversos de l'individu: l'àmbit personal, l'àmbit familiar, l'àmbit formatiu-laboral, l'àmbit social, entre d'altres. És important, però, que aquesta intervenció és individualitzada i, per tant, en funció de cada cas es tractaran els àmbits pertinents en base als factors de risc i als factors protectors que presenti la persona. En aquest sentit, es posa de manifest una vegada més la

gran discrecionalitat que té la mesura de llibertat vigilada, en la mesura que el professional pot individualitzar la intervenció en funció de cada cas concret, podent-se donar, per tant, intervencions molt diverses en base a la situació de la qual es parteix. D'aquesta manera, els factors de risc i els factors protectors que presenta el menor o jove tenen un rol essencial, en tant que orienten la intervenció. Així, en base a aquests, es determinen els objectius del pla de treball amb el menor o jove i, per tant, totes les actuacions de la intervenció aniran orientades a aquests objectius concrets. També és important tenir present la rellevància de la vessant educativa que se li dóna a la llibertat vigilada, en la mesura que se li atorga molta importància a la responsabilització del menor o jove, tal i com es veurà a continuació.

Objectiu de la llibertat vigilada

En aquest punt, és imprescindible tenir en compte amb quina finalitat es duu a terme la intervenció i, per tant, quin és l'objectiu de la llibertat vigilada. A partir de les entrevistes, poden observar-se dues interpretacions. Una d'elles consisteix en considerar que l'objectiu final de la llibertat vigilada és la prevenció de la reincidència i, per tant, de la comissió de nous fets constitutius de delictes. Malgrat aquest sigui l'objectiu final, es plantegen com a objectius intermedis alguns com poden ser la potenciació de competències de l'individu, o la simple millora de la situació de la qual es partia inicialment. Així es posa de manifest en les entrevistes:

“L'objectiu final seria prevenir la conducta delictiva (...) És a dir, que deixi de fer el que estava fent, deixi de cometre delictes, no en faci més, i perquè alhora hagi potenciat altres competències que li permeten portar una vida com la portem tothom. Per mi aquest és l'objectiu bàsic.” (E3)

L'altra interpretació que realitzen alguns professionals, en canvi, difereix en la mesura que no consideren que l'objectiu final de la llibertat vigilada sigui evitar la reincidència delictiva, sinó que focalitzen en el propi canvi del menor o jove. Així, alguns DAM destaquen com a objectius de la llibertat vigilada la capacitació

de l'individu perquè aquest sigui capaç d'introduir canvis a la seva vida, o simplement plantejar al jove els diferents estils de vida que pot tenir. D'aquesta manera, i a diferència del que caldria esperar doncs s'intervé des d'un context de justícia, no tots els professionals consideren que l'objectiu de la mesura sigui el desistiment delictiu. D'aquesta manera es mostra a les entrevistes:

“I aquesta és la funció principal de la llibertat vigilada, que el jove sigui capaç d'introduir canvis des del seu propi medi.” (E2)

Rol del desistiment

Especialment vinculat al que s'ha comentat anteriorment, cal destacar el rol del desistiment en l'execució de la llibertat vigilada. En termes generals, els professionals plantegen que el desistiment delictiu té un paper essencial, ja sigui perquè es considera que és l'objectiu final de la mesura, o bé perquè, en cas que el menor o jove continuï delinquent, es valora com un fracàs de la intervenció. També es mostra com en un cas simplement es té present, en la mesura que s'emmarca en l'àmbit de la justícia. En tots aquests casos, doncs, el desistiment hi té un paper rellevant. En aquest sentit, resulta destacable el fet que un entrevistat (E4) no té present aquest fenomen a l'hora de parlar de la mesura de llibertat vigilada, de tal manera que ni es menciona a l'entrevista. Així doncs, al parlar de la intervenció amb el menor o jove, posa de manifest:

“(…) no és que vulguem canviar al jove, ni que vulguem que el jove faci un altre estil de vida que nosaltres considerem més adient, sinó que li obrim la possibilitat dels estils de vida que pot tenir. I ell és qui ha de decidir.” (E4)

Aquest plantejament es relaciona, per tant, amb uns objectius de la llibertat vigilada que van més enllà del desistiment delictiu, i que atorguen una major importància al rol de l'individu en el qual s'intervé.

Rol del menor/jove

Un altre element a tenir en compte és el rol del menor o jove durant l'execució de la mesura de llibertat vigilada. Aquest fet està especialment vinculat a la

perspectiva del desistiment en la què es basa el professional. Així, partint de la base que es sol tenir present una perspectiva da caire individual, no és d'estranyar que s'atorgui un rol principal al menor o jove. D'aquesta manera, es considera que el jove ha de tenir un paper actiu al llarg de la mesura, ja sigui perquè s'ha de responsabilitzar, perquè ha de sorgir una motivació al canvi en ell o bé perquè ha de prendre la decisió de portar un estil de vida diferent. En tot cas, però, la mesura quedarà buida de contingut si no s'aconsegueix que l'individu adopti aquest rol actiu.

Rol del delegat d'assistència al menor

En aquest punt, cal tenir en compte el rol del DAM. En el moment en què s'atorga el rol principal al jove o menor, queda en segon terme el paper del delegat. D'aquesta manera, es reflecteix el rol dels professionals en termes d'acompanyament, d'orientació i de supervisió. En definitiva, es tracta que el DAM fomenti la reflexió del menor o jove, la seva responsabilització, i li proporcioni eines per tal que aquest sigui capaç d'introduir canvis a la seva vida. Algunes d'aquestes idees es veuen reflectides en el següent fragment d'una entrevista:

“És molt un treball d'acompanyament, també. I aleshores anar donant eines al *nano* perquè es desenvolupi ell sol.” (E1)

Malgrat aquesta idea general comú del rol que ha de tenir el menor o jove, i el rol que té el DAM, un dels entrevistats (E5) difereix considerablement de la resta, proporcionant una perspectiva diferent. En aquest sentit, el delegat equipara el rol del menor o jove amb el del delegat, considerant així que se'n desprenen obligacions recíproques: el menor o jove ha d'assistir a les entrevistes, i el DAM ha de cercar l'adhesió d'aquest al programa. És important, en tot moment, tenir present l'elevada interrelació que hi ha entre les diverses categories d'estudi. D'aquesta manera, el professional en qüestió partia d'una vessant més enfocada al control i, per tant, prioritzava les obligacions que es desprenen de la mesura judicial. En aquest sentit, la seva intervenció i, en conseqüència, el rol dels

membres involucrats en el procés, es veu afectat per aquesta perspectiva de partida.

Èxit i fracàs en la llibertat vigilada

En relació a tot el que s'ha comentat fins ara, cal valorar què consideren els professionals com a èxit o fracàs de la llibertat vigilada.

Pel que fa al que es considera un èxit, generalment es determina en funció de cada cas concret, en base als objectius que s'han plantejat. D'aquesta manera, es valora com a èxit si la persona ha millorat respecte a la situació inicial de la qual es partia. Així es posa de manifest en el següent fragment:

“(....) jo si valoro com va començar aquest *nano*, com està a data d'avui, i com ha estat el procés que ha tingut, que no ha estat fàcil, i que ha estat ell qui ha volgut fer-ho... Jo per mi està sent un èxit, encara que no trobi feina, encara que demà passat torni una altra vegada a fer un consum o torni a tenir una baralla (...)” (E4)

Com a tendència general, també, es considera com a èxit la manca de comissió de nous delictes i, per tant, el desistiment delictiu.

De forma contrària, i molt vinculat amb aquesta última idea, hi ha una visió general que concep el fracàs com l'ingrés a un centre penitenciari, o la comissió de nous fets delictius. En alguns casos, també es percep com un fracàs quan no es compleix de forma adient la mesura, entenent per tant que formalment l'individu compleix la mesura doncs es presenta a les entrevistes, però no hi ha una implicació del menor o jove en el compliment dels objectius proposats en el pla de treball. Aquesta idea es mostra a continuació:

“Per mi fracàs és quan no aconsegueixo que un jove compleixi una mesura de forma adient. Per mi això ja és un fracàs, encara que la mesura la compleixi assistint a totes les entrevistes (...)” (E4)

En base a aquesta concepció més general d'èxit i fracàs, es veu la importància que se li atorga al desistiment delictiu. L'únic cas que dista de la resta és un DAM

(E1) que considera que la mera manca de motivació al canvi pot considerar-se un fracàs de la intervenció. Aniria, per tant, altament vinculat a la perspectiva del desistiment de la qual parteix, és a dir, la teoria del canvi cognitiu.

Punts forts i punts febles de la llibertat vigilada

Per últim, s'ha de tenir present la valoració que fan els professionals sobre la mesura de llibertat vigilada, atenent als punts forts i a les punts febles d'aquesta mesura. Tots els entrevistats refereixen que la mesura de llibertat és positiva, sent així majors les fortaleces que presenta que les seves mancances.

Pel que fa als punts forts, resulta especialment rellevant el fet que la llibertat vigilada permet una intervenció global, exhaustiva i dinàmica, degut a la seva gran discrecionalitat, afavorint així la individualització de la mesura en funció de cada cas concret. D'aquesta manera, es permet ajudar i orientar al menor, partint de la seva responsabilització. Aquesta mesura, a més, s'aplica a l'entorn del jove i, per tant, permet intervenir en el seu context més pròxim. Així doncs, no es tracta d'una mesura traumàtica, sent menors els costos personals que suposa en comparació a altres mesures (especialment, en relació a l'internament en un centre), i també implica un menor etiquetament del menor o jove.

Pel que fa als punts febles, poden destacar-se dues perspectives. Per una banda, hi ha professionals que sí que són capaços de reconèixer que la mesura de llibertat vigilada presenta algunes mancances. Algunes d'aquestes fan referència a la impossibilitat d'oferir una intervenció més propera i intensiva en casos en què l'internament resulta excessiu però la mesura de llibertat vigilada no és suficient, la dificultat en proporcionar respostes immediates, al fet que el DAM hagi de tenir una auto-exigència elevada en la mesura que treballa sol o, fins i tot, al fet que si no s'estableix un vincle entre el menor o jove i el professional, la mesura queda buida de contingut. Un dels punts febles que també és freqüentment mencionat és el tema de manca de recursos, fent referència a:

“(...) recursos de tot tipus... des de recursos lúdics, d'oci, formatius, d'inserció,... de tot tipus” (E3)

En aquest sentit, però, hi ha cert debat doncs no tots els professionals estan d'acord al respecte:

“Jo sempre he sentit per part d'alguns companys que diuen que necessitem més recursos, etcètera. Jo a vegades sóc molt escèptic amb això. Crec que, precisament, el principal recurs de la mesura és aquest, el compromís i el treball directe entre el noi o noia i el professional.”

(E5)

D'aquesta manera, la concepció del terme recursos no és igual en tots els professionals. Per aquest motiu, no tots ells consideren que aquests suposin una mancança en l'execució de la llibertat vigilada. En tot cas, els recursos fan referència a aquells mitjans que s'utilitzen durant la intervenció per afavorir el canvi del menor o jove. En el primer dels casos, es plantegen uns recursos que atenen a una perspectiva més integral, mentre que en el segon dels casos es prioritza especialment el canvi cognitiu de l'individu.

Per altra banda, hi ha delegats que defensen que, la mesura com a tal, no té punts febles. Així es mostra en el següents fragments:

“Jo la mesura, com a tal, no penso que tingui mancances. Per mi té mancances el que jo vull que es compleixi amb aquesta mesura, i té mancances perquè jo detecto una sèrie de necessitats però no sempre les puc cobrir.” (E4)

“(…) crec que en definitiva les dificultats o les carències és quan pretenem forçar aquesta mesura intentant tractar situacions que són d'altres contextos... és a dir, jo sóc educador. Si un noi presenta una patologia important, serà un error meu si jo pretenc treballar terapèuticament amb aquest noi.” (E5)

A continuació, es presenta una taula que sintetitza la informació obtinguda a les entrevistes amb els DAM, atenent a les diferents categories d'anàlisi comentades.

DAM	PERSPECTIVA DEL DESISTIMENT	CONCEPTE DE DESISTIMENT	OBJECTIUS LV	INTERVENCIÓ LV	ROL DEL DAM	ROL DEL JOVE
E1	- Teoria del CANVI COGNITIU	- Com a procés - Inclou conductes disruptives	Responsabilitzar al jove perquè no es tornin a donar conductes disruptives	Predomini vessant educativa - Àmbit personal - Àmbit familiar	Acompanyament i responsabilització del menor/jove	Paper actiu: necessitat de canvi a través de la responsabilització
E2	- Teoria de L'ELECCIÓ RACIONAL	- Com a fet - Refereix a conductes delictives	Capacitar al jove perquè ell mateix sigui capaç d'introduir canvis des del seu propi medi, prèvia reflexió del l'estil de vida del que partia	Predomini vessant educativa - Àmbit personal	Fomentar la reflexió del menor/jove	Paper actiu: elevada responsabilitat de la mesura
E3	- Teoria del CANVI COGNITIU	- Com a fet, entenent la reducció de la gravetat com un èxit - Refereix a conductes delictives	Prevenir la conducta delictiva (evitar reincidència) Potenciar les capacitats de l'individu perquè pugui dur una vida convencional	Predomini vessant educativa - Àmbit personal - Àmbit formatiu - laboral	Acompanyament i vinculació afectiva, però també rol normatiu	Paper actiu: motivació al canvi, i desig de fer les coses diferents
E4	- Teoria de la MADURACIÓ	-	Plantejar al jove els diferents estils de vida que pot tenir	Predomini vessant educativa - Àmbit personal	Orientació, supervisió i control. Fomentar la reflexió i fonar eines al menor/jove	Paper actiu: maduració, i decisió de portar un estil de vida diferent

E5	- Teoria de la MADURACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> - Desistiment com a fet, malgrat considerat la reducció de la freqüència es consideri com un cert èxit - Refereix a conductes delictives 	<p>Evitar la reincidència</p> <p>Millora de la situació de la qual es parteix</p>	<p>Predomini vessant de control</p> <ul style="list-style-type: none"> - Àmbit personal 	Educador	<p>S'equipara el rol del menor amb el rol del DAM, doncs se'n desprenen obligacions: del menor, d'assistir a les entrevistes; i del DAM, de cercar l'adhesió del menor/jove al programa</p>
-----------	---------------------------------	---	---	---	-----------------	--

DAM	ROL DEL DESISTIMENT	ÈXIT LV	FRACÀS LV	PUNTS FORTS LV	PUNTS FEBLES LV
E1	Es té present, en la mesura que s'emmarca dins d'una mesura judicial	Motivació al canvi del jove	Manca de motivació al canvi del jove	<ul style="list-style-type: none"> - No es traumàtica - Permet la responsabilització - Ajuda al menor/jove 	- Manca de recursos
E2	Bàsic , en la mesura que si un menor/jove continua delinquent, es considera un fracàs	En funció de cada cas , en base als objectius plantejats.	<ul style="list-style-type: none"> - Ingress a presó - Comissió de nous delictes - Manca d'avenç amb la intervenció 	<ul style="list-style-type: none"> - Menors costos personals - Menor etiquetament - Tracta amb l'entorn del menor/jove - Permet orientar-lo - Cert marge de llibertat 	<ul style="list-style-type: none"> - El tècnic ha de treballar des d'una auto-exigència molt gran - Impossibilitat d'una intervenció més propera i intensiva

E3	Objectiu final de la mesura de LV	En funció de la situació de la què parteix el menor/jove	Ingrés a presó	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenció global - Intervenció en el context del menor/jove 	<ul style="list-style-type: none"> - Manca de recursos - No permet una resposta immediata
E4	No es té present a l'hora de parlar de la mesura de LV	Millora respecte la situació de la qual es parteix	<ul style="list-style-type: none"> - No aconseguir que un jove compleixi de forma adient - Internament per demanda seva - Acabar la mesura en una situació pitjor que quan va començar 	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenció exhaustiva - Intervenció dinàmica - Temporalitat - Valoració del conjunt de la intervenció 	<ul style="list-style-type: none"> *La mesura com a tal no té mancances, sinó el contingut que se li pot donar - Manca de recursos - Dificultats inicials en establir el vinde amb el menor/jove
E5	Objectiu de la mesura de LV	<ul style="list-style-type: none"> - Millora de la situació de la qual es parteix - Manca de comissió de nous fets delictius 	<ul style="list-style-type: none"> - Ingrés a centre penitenciari - Reincidència delictiva 	Vinculació imposada que permet dotar-la de contingut en funció de cada cas	No en té la mesura com a tal. Sorgeixen quan es pretén forçar la mesura intentant tractar situacions que són d'altres contextos.

Figura 3. Síntesi de les entrevistes als DAM, en base a les categories d'anàlisi

5. CONCLUSIONS

5.1. Discussió

Els resultats obtinguts mostren que els delegats d'assistència al menor tenen una concepció que atorga una importància rellevant al capital humà de l'individu, doncs es considera que és necessari que el menor o jove canviï per tal que pugui produir-se el desistiment delictiu. D'aquesta manera, malgrat s'intervé en el context social de l'individu durant la intervenció a través de la família, el grup d'iguals, la parella, entre d'altres, se li atorga un paper secundari a l'hora d'explicar el motiu pel qual els individus desisteixen. Tot i així, és cert que a les entrevistes es mostra com, des de la llibertat vigilada, es duu a terme una intervenció integral en tots aquells àmbits de l'individu que siguin considerats com a factors de risc o com a factors protectors. En aquest sentit, es veu el context social com un mitjà més per assolir que l'individu iniciï el seu propi canvi, allunyant-se per ell mateix de l'estil de vida delictiu. Per tant, aquest és el motiu pel qual es planteja una intervenció integral amb el menor o jove.

En base als resultats que proporcionen les entrevistes amb els delegats d'assistència al menor, pot concloure's que és molt important la perspectiva de desistiment de la qual es parteix, doncs influirà de forma significativa en la intervenció que realitzarà el professional al llarg de l'execució de la mesura. Així, malgrat en tots es casos es planteja una intervenció integral amb el menor o jove atenent a les seves necessitats criminògenes, intervenint per tant en base als factors protectors i als factors de risc que es detecten, el delegat orientarà la intervenció per assolir uns objectius que es veuran influïts per la perspectiva de la qual parteix. Com s'ha vist, no tots els DAM conceben el desistiment des d'una mateixa perspectiva. De fet, tots ells en tenen en ment diverses, malgrat finalment acaba sent una d'elles la que predomina per damunt de les altres. Tal i com s'ha comentat anteriorment, se li atorga un protagonisme fonamental al subjecte objecte d'intervenció: es parteix del fet que és necessari un canvi del propi individu per tal que sigui possible el desistiment delictiu. Així, les teories predominants acaben sent la teoria del canvi cognitiu i la teoria de la maduració, seguit de la teoria de l'elecció racional.

És concordant, per tant, el fet que la intervenció es focalitzi en l'àmbit personal, tot i que generalment es tracten també molts altres àmbits com poden ser el formatiu, el laboral, el social, el terapèutic, entre d'altres. En aquest sentit, destacar que en l'execució de la mesura es té en compte aquesta transició de l'adolescència cap a rols adults, de tal manera que es tracta durant la intervenció àmbits propis d'aquesta transició, com poden ser l'àmbit formatiu – laboral, o bé el tema de la parella estable pro-social.

En la mateixa línia, també es correspon a les perspectives del desistiment més destacades el rol que s'atribueix tant al menor o jove, com al DAM. Així, es sol atorgar al menor o jove un rol principal en la intervenció, de manera que la seva implicació en els objectius de treball plantejats és bàsica. D'aquesta manera, el delegat duu a terme un rol d'acompanyament i orientació de l'individu, en el sentit d'intentar provocar la seva reflexió, responsabilització i, en definitiva, atorgar-li eines per tal que sigui capaç de realitzar canvis en el seu propi medi, orientats a afavorir un estil de vida allunyat de les conductes delictives.

En canvi, pel que fa a la concepció de l'èxit o el fracàs de la llibertat vigilada, no sol haver-hi aquesta vinculació tant directe amb la teoria de la qual es parteix doncs totes elles es plantegen com a objectiu el desistiment, malgrat presenten formes diferents d'assolir-lo. Així doncs, en molts casos es considera com a èxitós un cas en funció de la situació de la qual es parteix i, per tant, tot avenç i millora respecte a la situació inicial es considera com a positiva. Per altra banda, és consistent el fet que es consideri la reincidència delictiva com un fracàs, especialment si aquest comporta l'ingrés en un centre penitenciari. D'aquesta manera, el fracàs de la intervenció no es sol valorar en termes de la perspectiva del desistiment de la qual es parteix, doncs totes elles tenen en comú que la comissió de nous fets constitutius de delictes implica no assolir l'èxit, especialment si s'atén a la concepció del desistiment com a fet.

Per últim, resulta rellevant destacar que els mateixos delegats perceben la llibertat vigilada com una mesura molt positiva, especialment si aquesta es compara amb d'altres com pot ser l'internament en centre. Així, la mesura de llibertat vigilada permet una intervenció global, exhaustiva i dinàmica, degut a la

gran discrecionalitat que atorga al professional. Resulta molt positiu el fet que es tracta d'una mesura aplicada en medi obert, de manera que permet intervenir en el context del jove, i suposa uns costos personals menors en comparació a altres mesures, sent també menor l'etiquetament de l'individu. Malgrat tot, alguns DAM perceben mancances o debilitats d'aquesta mesura, en el sentit que no sempre pot donar-se una resposta immediata als fets que poden anar succeint al llarg de l'execució de la mesura, a més del fet que no sempre és possible proporcionar la intervenció propera i intensiva que requeririen determinats casos. El tema dels recursos també és un tema recurrent, en la mesura que es detecten certes necessitats dels menors o joves a les quals és difícil respondre amb els recursos dels que es disposa.

Com a reflexió final del treball, considero que és interessant destacar el fet que es sol atribuir com a causes de la delinqüència factors més vinculats al context social de l'individu. Així doncs, és freqüent que es faci referència a que el menor penat provenia d'una família desestructurada, s'associava amb amics no pro-socials, o bé que rebia abusos per part d'algun familiar. En canvi, a l'hora de parlar de desistiment, es valoren com a afavoridors d'aquest fenomen factors de caire individual del propi menor o jove. Així doncs, es parteix d'una concepció consistent en que si no hi ha una voluntat de l'individu a abandonar l'estil de vida delictiu, difícilment aquest desistirà malgrat el seu context social millori. Per tant, es demostra, en certa manera, que es considera que els factors que afavoreixen la delinqüència no són els mateixos que els que afavoreixen el desistiment delictiu.

Tal i com s'ha comentat fins ara, els resultats mostren com es té una perspectiva individual del desistiment, des del sistema de justícia juvenil. Aquest fet implica que se li atorga molta importància al propi canvi de l'individu a l'hora d'assolir el desistiment delictiu, ja sigui en termes de motivació al canvi, de maduració o de reavaluació dels costos i els beneficis del delictu. Una manera d'explicar aquests resultats és considerar l'etapa vital en què es troben els menors o joves als què s'imposa la mesura. En aquest sentit, és probable que es tingui aquesta concepció en la mesura en que s'atorga molta importància a l'involucrament dels menors o joves en rols adults, tal i com es reflecteix a la

intervenció dels DAM. Per tant, la participació en rols adults seria un element molt rellevant per poder entendre els resultats obtinguts. En aquests sentit, el context social s'interpreta com un element més per assolir el canvi del propi individu. D'aquesta manera, s'entén que l'entorn per si mateix no és capaç d'assolir el desistiment, però sí podria afavorir significativament el canvi del menor o jove que acabaria portant, per tant, al seu desistiment.

Una altra manera d'interpretar els resultats és considerar que la mesura de llibertat vigilada permet una intervenció directa amb l'individu, mentre que presenta certes limitacions a l'hora d'intervenir amb el context doncs poden quedar fora de l'abast de la intervenció del professional. Així doncs, es pretén que sigui el propi menor o jove qui intervingui en el seu propi entorn.

5.2. Limitacions del treball realitzat. Possibles línies futures de recerca

La principal limitació d'aquest treball és la utilització d'una mostra molt reduïda, de manera que els resultats obtinguts no són extrapolables al conjunt de delegats d'assistència al menor del territori català. Malgrat tot, cal tenir en compte que es tracta d'un treball de caire qualitatiu i, per tant, l'objectiu que persegueix no és la representativitat dels resultats, sinó intentar comprendre un determinat fenomen. En aquest cas concret, les perspectives del desistiment en l'execució de la llibertat vigilada en justícia juvenil. Tot i així, és cert que hagués estat positiu dur a terme un major nombre d'entrevistes, per tal de poder assolir, en la mesura del possible, el major grau de saturació possible.

De cara a possibles línies de recerca futures, penso que seria interessant donar un major protagonisme als menors o joves que estan complint una mesura de llibertat vigilada. A través d'entrevistes, podria veure's també quina és la seva percepció respecte a la mesura, i seria possible comprendre quina ha estat la seva vivència. D'aquesta manera, podria veure's quines són les intervencions que més positivament valoren, i comprendre quins han estat els elements que han afavorit el seu desistiment, en cas que aquest s'hagi produït. En cas contrari, caldria veure quines dificultats o mancances s'han donat, de manera que no ha estat possible que l'individu hagi deixat de delinquir. Així doncs, seria interessant que de cara a

futures investigacions es complementés aquesta recerca amb la visió, també, dels individus a qui va adreçada la mesura de llibertat vigilada.

AGRAÏMENTS

M'agradaria aprofitar aquestes línies per manifestar el meu agraïment a totes les persones que han fet possible l'elaboració d'aquest treball. En primer lloc, agrair a Josep Cid, tutor d'aquest treball, tot l'esforç i hores dedicades a aquest projecte, i per la paciència que ha tingut amb mi durant tot aquest temps. També a Joel Martí, qui m'ha guiat i orientat en la part metodològica del treball. En segon lloc, agrair a la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil, per haver autoritzat la realització de la recerca. Agrair també a Andreu Estany i Guitart, cap del Servei de Medi Obert, per haver-me facilitat el contacte amb els delegats d'assistència al menor i molt especialment als cinc delegats d'assistència al menor, que, voluntàriament, es van oferir a realitzar les entrevistes, sense les quals no hagués estat possible la realització del treball. Per últim, però no menys important, agrair a totes aquelles persones que han aconseguit, durant els quatre anys de carrera, que em veiés amb les forces suficients per continuar endavant.

6. REFERÈNCIES

Bernuz, M. J.; Fernández, E.; Pérez, F. (2009). Educar y controlar: la intervención comunitaria en la justicia de menores. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, núm. 11, pp. 1 – 28.

Bernuz, M. J.; Fernández, E.; Pérez, F. (2009). La libertad vigilada como medida individualizada en la justicia de menores. *Revista Española de Investigación Criminológica*, art. 6, núm. 7.

Blasco, C. (2012). Descripció i anàlisi dels factors protectors d'adolescents en la prevenció del delictes: el perfil de l'adolescent desistent i les competències emocionals associades. *Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*, àmbit social i criminològic, pp. 1 – 113. Extret el dia 19 de març de 2014 des de [http://www.recercat.net/bitstream/handle/2072/184109/factors_proteccio_adolescents.pdf?sequence=1]

Bottoms, A.; Shapland, J. (2011). Steps towards desistance among male young adult recidivists. A: Farall, S. *et al.* (ed.). *Escape routes. Contemporary perspectives of life after punishment*. London: Routledge.

Capdevila, M.; Ferrer, M.; Luque, E. (2006). *La reincidència en el delictes en la justícia de menors*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (2013). Pla d'elaboració del Projecte tècnic de medi obert de justícia juvenil. *Programa Compartim, Comunitat de pràctica de medi obert de Justícia Juvenil*, març 2013.

Cid, J.; Larrauri, E. (2001). *Teorías criminológicas. Explicación y prevención de la delincuencia*. Barcelona: Bosch.

Cid, J.; Martí, J. (2011). El procés de desistiment de les persones empresonades. Obstacles i suports. *Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*, àmbit social i criminològic, pp. 1 – 188.

Cid, J.; Martí, J. (2012). Turning points and returning points: Understanding de role of family ties in the process of desistance. *European Journal of Criminology*, 9, pp. 603 – 620.

Cid, J.; Martí, J. (2014). Explanation of desistance: control theory, cognitive theory, or social support theory? Manuscrit.

Cullen, F. T.; Wright, J. P.; Chamlin, M. B. (1999). Social support and social reform: a progressive crime control agenda. *Crime & Delinquency*, 45, pp. 188 – 207.

Fernández, E. (2008). *Entre la educación y el castigo: un análisis de la justicia de menores*. Valencia: Tirant lo Blanch. Generalitat de Catalunya (2013). *Projecte tècnic de Medi Obert: Programa Compartim de Gestió del Coneixement del Departament de Justícia*. Barcelona: Departament de Justícia.

Giordiano, P.C.; Gender, Cernkovich, S. A.; Rudolph, J.L. (2002). Gender, crime, and desistance: toward a theory of cognitive transformation. *American Journal of Sociology*, 107, pp. 990 – 1064.

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.

Laub, J. H.; Sampson, R. J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice*, núm. 28, pp. 1 – 69.

LeBel, T.P *et al.* (2008). The “chicken and egg” of subjective and social factors in desistance from crime. *European Journal of Criminology*, vol. 5, núm. 2, pp. 131 – 159.

Loeber, R.; Farrington, D.; Redondo, S. (2011). La transición desde la delincuencia juvenil a la delincuencia adulta. *Revista Española de Investigación Criminológica*, núm. 9.

Maruna, S. (2001). *Making Good: how ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington D.C.: American Psychological Association.

- Maruna, S. (2012). Elements of successful desistance signaling. *Criminology & Public Policy*, vol. 11, issue I, pp. 73 – 86.
- Moffitt, T. (1993). Adolescence-limited and life-course persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, vol. 100, núm. 4, pp. 674 – 701.
- Mulvey, E. P. *et al.* (2004). Theory and research on desistance from antisocial activity among serious adolescent offenders. *Youth Violence and Juvenile Justice*, vol. 2, núm. 3, pp. 213 – 236.
- Piquero, A. R. *et al.* (2013). Transición desde la delincuencia juvenil a la delincuencia adulta. Patrones de la carrera delictiva: prevalencia, frecuencia, continuidad y desistimiento del delito. *Revista Española de Investigación Criminológica*, núm. 11.
- Sampson, R. J.; Laub, J. H. (1990). Crime and deviance over the life course: the salience of adult social bonds. *American Sociological Review*, vol. 55, núm. 5, pp. 609 – 627.
- Samspon, R. J.; Laub, J. H. (1997). A life-course theory of cumulative disadvantage and the stability of delinquency. A: T. Thornberry (ed.). *Developmental theories of crime and delinquency*. New Brunswick: Transaction publishers, pp. 113 – 161.
- Siennick, S. E.; Osgood, D. W. (2008). A review of research on the impact on crime transitions to adult roles. A: Liberman, A. M. (ed). *The long view of crime: a synthesis of longitudinal research*. Nova York: Springer.
- Stouthamer-Loeber, M. *et al.* (2004). Desistance from persistent serious delinquency in the transition to adulthood. *Developmental and Psychopathology*, núm. 16, pp. 897 – 918.
- Thornberry, T. P. *et al.* (2013). Transición desde la delincuencia juvenil a la delincuencia adulta. Explicaciones teóricas de las transiciones delictivas. *Revista Española de Investigación Criminológica*, núm. 11.

Uggen, C. (2000). Work as a turning point in the life course of criminals: a duration model of age, employment, and recidivism. *American Sociological Review*, vol. 67, pp. 529 – 546.

Uggen, C.; Wakefield, S. (2008). What have we learned from longitudinal studies of work and crime A: Liberman, A. M. (ed). *The long view of crime: a synthesis of longitudinal research*. Nova York: Springer.

Warr, M. (1998). Life-course transitions and desistance from crime. *Criminology*, vol. 36, núm. 2, pp. 183 – 216.

Grau en Criminologia, 4t curs

Lliurat el 30 de maig de 2014

LA PERSPECTIVA DEL DESISTIMENT EN EL SISTEMA DE JUSTÍCIA JUVENIL: L'EXECUCIÓ DE LA LLIBERTAT VIGILADA

Annex

Meritxell Martínez Rusiñol
Treball tutoritzat per Josep Cid Moliné

ENTREVISTAT 1 (E1)

Em podria explicar quina és la funció de la llibertat vigilada en justícia juvenil?

És una mesura judicial que combina el control amb l'educació. I l'objectiu és fomentar l'educació i la maduresa personal i social del noi... que té la mesura de llibertat vigilada. Això traduït vol dir que els nois diuen “*vengo a firmar*” quan venen a complir. Llavors la feina del tècnic és fer-li veure la necessitat d'un canvi, jo sobretot treballo la responsabilització dels nois, i el fet fer un projecte de futur viable. I aleshores anem treballant des de, primer setmanalment, i després depèn de les evolucions quinzenalment, i es tracta d'això. Sobretot de responsabilitzar el noi, i fer-li veure la necessitat de canvi, des del meu punt de vista.

Com es reflecteix aquesta idea a l'hora d'executar la mesura? És a dir, quines serien les tasques que duria a terme des de l'inici d'un cas...

Aleshores, els *nanos* presenten múltiples mancances, sobretot els que atensem nosaltres, i aleshores es tracta d'abordar des de l'àmbit educatiu, des de l'àmbit social, des de l'àmbit familiar, i es treballa amb xarxa. Per tant, fas una primera avaluació a través de l'entrevista semi-estructurada SAVRY, i aleshores tens unes idees de les mancances del noi, tant dels factors de risc com dels factors de protecció. Aleshores treballem per potenciar factors de protecció, potenciar-los ajudant al *nano* amb les seves habilitats i les seves capacitats a desenvolupar-les, i els factors de risc intentar minimitzar-los. Aleshores, sobretot ens recolzem amb el treball en xarxa, amb Serveis Socials, amb totes les oportunitats de totes les localitats... Per exemple, hi ha les cambres de comerç de recerca de feina... Però clar, moltes vegades treballem amb *nanos* amb carències molt grosses com pot ser “*¿y esto que es, esto del SOC?*”. Aleshores comencem des de molt molt la base, de dir “*ja t'acompanyo, has de fer això,...*”. És molt un treball d'acompanyament, també. I aleshores anar donant eines al *nano* perquè es desenvolupi ell sol. Però clar, primer l'hi has de presentar totes les eines que hi ha, perquè és que sinó... és molt fàcil dir “*ves-te a apuntar al SOC*”, però és que no saben ni què vol dir. I també ens trobem, sobretot jo ara, en l'àmbit laboral, bastants nois que són grans, que han fracassat en els estudis, no volen seguir... tota la cerca d'eines de treball a

través de la xarxa d'Internet. I clar, ells no tenen ni ordinador. Això és un gran problema. Que estàs veient que s'ofereixen Infojobs, el SOC, feina activa,... a tot el que hi ha has de saber fer un registre, has de saber... clar, moltes vegades has de treballar amb ells això. Mínimament això, per poder començar a fer alguna cosa. I clar, amb el que suposa de “*yo no lo entiendo, yo no tengo ordenador,...*”. Clar, moltes vegades és frustrant per ells. I ja tenen una baixa tolerància a la frustració, doncs imagina't. Quan ja comences “*i és que no surt res, no puc, no trobo feina,...*”, i clar, els currículums són que no tenen ni la ESO aprovat. Aleshores, clar, és una feina d'acompanyament molt gran, i de responsabilització, però d'acompanyament també, perquè són *nanos* molt mancats de tot... normalment. També tenim altres casos en què la problemàtica més grossa és problemàtica familiar. Aleshores tenim unes derivacions a través de serveis socials per teràpies familiars i serveis terapèutics, i derivem a serveis terapèutics moltes vegades. Llavors és fonamental el treball amb els terapeutes per mirar la família, l'evolució de la família, mirar l'evolució del *nano*, i fer una mena de pont entre les dues feines que estàs fent.

Llavors la intervenció és planteja en termes molt integradors. S'inclouen molts àmbits tal i com m'ha comentat: l'àmbit familiar, l'àmbit educatiu, el laboral...

I el judicial. Clar, llavors evidentment el judicial és importantíssim també. No hem d'oblidar que és per això que portes una mesura, però tampoc hem d'oblidar això, que és una mesura educativa. I aleshores clar, tu al *nano* el portes durant 8 mesos, i el que interessa és que el *nano*, amb la mesura que té de llibertat vigilada, es contingui i no torni a cometre delictes. Per tant, el que estàs fent és una pressió en aquell moment de dir “*cuidado, estàs dins del circuit... alerta que aquí no es poden repetir més coses*”... perquè moltes vegades estan pendants d'un judici. A més, ells saben que cada 3 mesos... jo això sempre els hi explico. A més, en els *nanos* sempre els hi deixo veure els objectius de treball que tinc amb ells, i saben que és un pla de treball individualitzat, i que si ells no compleixen, jo en el jutge li he de donar explicacions de perquè no s'ha complert aquell quadre de treball. I que en qualsevol moment tu pots fer un requeriment al jutge per dir-li “*escolti,*

aquest nano no acaba de complir” o tots els problemes que suposa tot això. Però ja et dic, és un abordatge per totes bandes, perquè sinó no té èxit. Si treballassis la responsabilització però no donessis altres eines, el *nano* no se'n surt.

Quin és el procés que es segueix des de que arriba el cas fins que aquest finalitza?

Doncs el procés és el següent. Primer hi ha una part d'observació i d'avaluació. Ja et dic, sobretot detectar factors de risc i factors de protecció. Tenim una entrevista semi-estructurada, a part de les entrevistes inicials que fas amb la família. Aleshores, et plantes uns objectius de treball, amb unes pautes educatives, i amb uns programes que vegis adients perquè potenciï els factors de protecció i minimitzi els de risc. Els programes de tractament terapèutic, pots fer un programa de competències psico-socials, que aquest cas sempre el fem servir perquè és evident la necessitat dels *nanos*, aleshores els programes d'educació, cultura i lleure,... tota una sèrie d'eines per treballar. I aleshores vas plantejant objectius. En funció de l'evolució dels objectius, segueixes treballant aquells mateixos o bé vas avançant, perquè un *nano* ja pot haver adquirit les capacitats d'agafar eines per recerca de feina... doncs ara que es plasmí en una recerca més activa de feina. Quan el veus més preparat o motivat per anar a treballar, fas una entrevista amb CIRE i tenim una insertora laboral que també el guia cap a les orientacions laborals que siguin més adients pel noi. I aleshores, l'objectiu final seria això, que el noi sigui capaç d'haver fet una evolució de responsabilització i de maduració, perquè no es tornin a repetir conductes disruptives.

Llavors es fa un seguiment, consistent en entrevistes de forma periòdica...

Normalment, les entrevistes primer són setmanals, el que passa és que moltes vegades depèn de l'evolució, moltes vegades el veus per exemple en els acompanyaments que fas. Llavors aquella setmana fas l'entrevista allà mateix, nosaltres fem entrevistes al mig del carrer si cal. No sempre és en un lloc estructurat, en un despatx, sinó que moltes vegades l'acompanyament et serveix per treballar amb el *nano* en el territori. I aleshores, en funció de l'evolució... hi ha *nanos* que potser els tens durant 8 mesos cada setmana, i hi ha *nanos* que jo els veig cada 3 setmanes perquè tenen un procés bo, i veus que no ho necessiten. A

mi m'agrada sobretot, cap al final de la mesura, anar desvinculant el *nano* de tu, perquè clar, tu ets un suport pel *nano*, vulguis o no. Si el *nano* vincula, acaba sent un suport, i el *nano* ha d'aprendre també a després estar sense tu... tot i que moltes vegades ens segueixen trucant, i "mira, que em passa això". Però vull dir, que és una mica deixar-lo anar. I aleshores es treballa sobretot per objectius educatius.

Podria explicar-me el cas d'un menor o jove que vostè consideri que hagi estat exitós?

T'explicaré el cas d'una noia, 14 anys, amb consum... Ens va arribar a nosaltres per dues denúncies de maltracte familiar, que estan pujant últimament moltíssim aquests casos de maltracte. Aleshores, aquesta noia, una consumidora compulsiva de cànnabis, de ketamina, de cristal... i una noia que no era una noia d'un barri marginal, ni molt menys. Aquesta noia la porto durant 8 mesos, i vaig veient... fa 15 anys ella llavors... i vaig veient una degradació total. Cada vegada pitjor la noia. Segueix venint amb mi, algun dia deixa de venir perquè s'oblida, la mare cada vegada més desesperada, i la noia es va degradant de tal manera que la tinc que treure dues vegades d'una entrevista perquè ha consumit moltíssim abans d'entrar. La noia llavors es fica amb un *lio* amb una persona major d'edat, amb un robatori, i els factors de risc estan despuntant per tot arreu. Aleshores, faig un requeriment a la jutge per dir-li que, formalment, sí que compleix la llibertat vigilada... perquè clar, normalment si et venen, l'interessant no és que et vinguin, l'interessant és que canviïn. I s'intenta també un pla terapèutic de deshabitació de tòxics, que no funciona perquè la noia no té cap voluntat de deixar-ho. Cada vegada està ella, amb 15 anys, més malmesa. I llavors la petició meva el jutge és que aquesta mesura de llibertat vigilada no és efectiva, i que necessitem una mesura més contundent perquè la nena està en risc vital. A part, la mare no torna a denunciar, però hi ha agressions una altra vegada a casa. El jutge dicta ingrés a centre tancat, amb la petició meva de que si l'evolució és positiva puguem demanar un alçament, i em diu que cap problema. La noia entra a Can Llupià, està allà durant 3 mesos. Li costa moltíssim perquè clar, una noia sense cap tipus de contenció, sense cap tipus de norma... allà és un centre tancat. Però, poc a poc, van descobrint que és una noia amb molta capacitat, sobretot intel·lectual. És una

na que estava repetint segon d'ESO, no anava ni a l'escola... Que és capaç de seguir uns estudis, que és una noia perseverant, que és una noia amb bones capacitats, que és una noia afectuosa, no es detecta cap tipus de trastorn psiquiàtric greu, més enllà del que li produïa el consum,... I es decideix, al cap de 3 mesos i mig, que la noia s'envà al pis obert de Can Llupià. És un pis que està a Barcelona, que hi ha quatre *nanos* i educadors 24 hores. Aleshores, mentre està al centre es treballa amb la família... perdó, no m'he recordat de dir-t'ho, però la nena també anava a tractament psiquiàtric terapèutic. Es treballa amb la família, es treballa amb la noia, les visites amb la família,... Finalment, aquesta noia en el pis. Ara aquest segon trimestre, és que ha sigut un cas de l'any passat, ho aprova tot a segon d'ESO, sense faltar. Va a l'escola a fora, en el centre de referència del seu territori. Des del pis de Can Llupià demana l'alçament de la mesura, i la noia torna a estar a casa. T'estic parlant de fa poquet, però de moment anem molt bé. Està interessadíssima en acabar segon, no s'ha presentat més consum... i, a veure, és una noia amb el risc qualsevol adolescent, que sempre hi és... sempre pensant que les coses no seran una bassa d'oli. Vull dir, sabem que sortiran problemes... però l'estat on estava aquesta nena es va poder resoldre per una intervenció a l'hora, a temps... havent provat, evidentment, unes altres mesures menys contundents que no van donar cap tipus de resultat. I és que, a vegades, no donen resultat. I per tant has de tirar per bandes molt més dràstiques però que a vegades són necessàries.

Per tant, l'èxit de la intervenció...

La motivació. L'èxit de la intervenció no només és l'internament. L'internament només és una mesura més que tenim. L'èxit de la intervenció és la motivació al canvi que ha fet aquesta noia de canviar de vida. Jo crec que és això. I l'èxit de la intervenció és també saber dir "*no serveix el què estic fent*". No som salvadors, no tenim fórmula màgica... Tant de bo, però és que no la tenim. Llavors hi ha vegades que has de dir "*no serveix aquesta mesura*". Crec que s'ha de ser honest per dir-ho, perquè a vegades... però tu no ho has de viure com un fracàs, que la teva intervenció no funcioni, sinó que hi ha circumstàncies que no tiren endavant i, per tant, crec que val la pena dir "*parem, no serveix de res això*". No podem

estar passant, la nena estava en risc vital. I crec que el conjunt de totes les intervencions ha fet que la nena sigui capaç de tenir motivació per canviar tot el seu estil de vida. Tenint present que clar, això no l'exempta de tenir més problemes. Però crec que ha vist les coses a temps... a veure ara.

I algun cas que consideri que ha fracassat la intervenció?

Bastants... Hi ha casos que, evidentment, no et plantejes amb circumstàncies que no vegis el *nano* amb un perill greu... no podem plantejar-nos sempre internament. Hi ha *nanos* que, no saps perquè, però et venen a les entrevistes... ara et parlaré d'un cas concret. Un *nano* que té una problemàtica familiar perquè és orfe de mare des dels 11 anys. El vaig tenir durant 7 mesos. I del *nano* a l'escola m'havien dit, estava a la UEC quan jo el vaig agafar a l'estiu... havia acabat la UEC i m'havien dit que era un *nano* molt potent també, intel·lectualment, i que podia treure's un curs. Per pressió meva "*esto está en tus objetivos, venga...*" comença un grau mig de soldadura, amb bones notes, bona implicació... I quan faltaven quatre dies per acabar la mesura em va dir "*Dejo de estudiar, no me gusta. No quiero ir. Y como ahora ya acabo no me puedes obligar*"... I no va haver-hi manera humana de fer-li veure que jo no l'estava obligant, que era una cosa per ell, i mira que havíem estat treballant tot això... Va ser per la pressió de la mesura, no va ser cap motivació del *nano*... Va ser per la pressió de la mesura, per la por que tenia ell de que les coses li anessin pitjor. És cert, no va cometre més delictes en aquell temps que va estar en llibertat vigilada... Però m'acaben de passar un assessorament seu. Estic parlant que han passat... 4, 5 mesos, des de que va acabar la mesura. Ho considero un fracàs total, de la intervenció.

Com valora vostè la intervenció que es realitza des de la llibertat vigilada?

... A veure, moltes vegades és una tasca complicada perquè s'ajunten moltes problemàtiques. Llavors clar, tu no ets especialista en tot. I crec que és important saber delegar a cada professional la tasca que ha de realitzar, treballar molt amb xarxa per poder trobar el recurs més adient a cada *nano*... i és una tasca sobretot de buscar, de no parar d'indagar i de treballar per tal d'afavorir la inserció del noi en un ambient pro-social... tasca molt difícil a vegades, perquè ells no volen. Però

intentar sobretot això, i responsabilitzar al *nano* de les seves accions... Hi ha *nanos* que amb trastorns impulsius, amb baixes toleràncies a les frustracions, *nanos* que han tingut una infància amb història dura al darrere, *nanos* amb trastorns psiquiàtrics,... I aleshores és, una mica, intuir i saber molt bé per on anirà cada *nano* i intentar trobar el punt on puguís dir “*aquí farem un canvi*”. Sobretot de recerca, d'acompanyament... i de responsabilització, per mi és bàsica aquesta.

Llavors quins considera que són els punts forts d'aquesta mesura respecte a les altres?

És una mesura que no és traumàtica com pot ser l'entrada en un centre, que seria la mesura més traumàtica. És una mesura que el *nano* pot viure com una ajuda, no tant com una mesura judicial... sinó que a través de la vinculació amb el tècnic vegi que té un espai per ell, com un espai d'ajuda, com un espai de responsabilització... i, per tant, que és una mesura que pot donar peu a molts canvis que després el *nano* serà capaç de valorar.

I quines serien les mancances?

Mancances, evidentment, de recursos. Perquè ens trobem, moltes vegades, que veus molt clar el problema: centre de desintoxicació... no hi ha plaça; una UEC... no hi ha plaça; seria bo un internament a centre terapèutic... no hi ha plaça; una convivència en grup educatiu... no hi ha plaça... I aleshores clar, sobretot sobretot la manca de recursos que tenim avui en dia, que fa moltes vegades que sentis impotència davant de situacions que segurament fent això tirarien endavant el cas. I és problema d'això, que no hi ha manera de trobar recursos adients. Aleshores, per exemple, nosaltres sí tenim aquí a l'equip un psicòleg, però està saturat. A vegades veus casos que seria importantíssim que intervingués... llavors el derives a la xarxa de salut, però a vegades també... Potser no tant aquí. Però jo porto territoris com Berga, i la primera visita va tardar quatre mesos en un *nano* amb tractament terapèutic ambulatori en llibertat vigilada. Quatre mesos per la primera visita. I el veu el psicòleg cada tres setmanes. Llavors què passa? Porta'l a Manresa. No hi ha diners: la família no s'ho pot costejar, i Serveis Socials no et

paga les despeses de Berga – Manresa. Per tant, ja ho tenim... és la manca de recursos sobretot.

Hi ha alguna altra mancança d'aquesta mesura en comparació a les altres?

No, jo diria que no... A vegades has de tenir una mica d'imaginació. Quan no tens una cosa, intentar suplir-la per una altra i buscar mil maneres... de recursos educatius, de recursos de formació... Però, en principi, depèn molt de cada tècnic. I el tècnic s'ha de treballar el territori on està per buscar els recursos. Això és importantíssim... no et vénen.

Anteriorment comentàvem el tema dels incompliments. Com es valoren aquests? Mira, quan hi ha un incompliment es valora amb molta paciència a vegades, perquè saps que el *nano* igual està passant un mal moment, i saps que el *nano* igual té uns problemes familiars greus... Llavors és intentar pactar amb el *nano* “vine i en parlem...”. El que passa que clar, arriba un moment en què si el *nano* es nega totalment a venir no et queda més remei que informar al jutge i demanar un requeriment perquè sigui el jutge qui determini el què s'ha de fer en aquest cas. El tècnic com ho valora? És que t'has de treure del cap la idea de salvador, i de que es pot amb tot. Hi ha *nanos* que no es volen deixar ajudar, i necessiten altres mesures. I per tant, jo no ho valoro com un fracàs del tècnic sinó com la impossibilitat del *nano* de seguir unes pautes que pot ser que estiguin equivocades, però en tot cas pensa que abans de fer un requeriment tractem per mil maneres de convèncer al *nano* de que vingui, amb arguments educatius,... I jo crec que no s'ha de valorar com un fracàs, hi ha *nanos* que aquesta mesura no és l'adient per ells. **I quan aquest incompliment es dóna per la comissió d'un nou delictes?**

És que pot passar.

Li poso un exemple concret. Un cas en què, malgrat el noi hagi aconseguit responsabilitzar-se, cometi un nou delictes... Ho consideraria un èxit o un fracàs?

Forma part del procés... estem parlant d'adolescents. I per tant l'adolescent és variable... i en una època determinada, en un moment d'impulsivitat, en un moment de consum exagerat, pot cometre un altre delictes. I no vol dir que sigui un fracàs, sinó que moltes vegades forma part del procés. És viure-ho com una part més. Aleshores tornar a treballar una altra vegada tot el tema. I passa això.

ENTREVISTAT 2 (E2)

Em podria explicar quina és actualment la funció de la llibertat vigilada en justícia juvenil?

La llibertat vigilada, el primer que hem de tenir en compte, és que és una mesura no privativa de llibertat, és aquesta la gran diferència respecte a l'altre bloc de mesures, que són les d'internament. Amb la qual cosa allò que es disposa amb el jove, i allò que s'espera del jove i allò que, en consonància, també s'espera dels serveis que executem les mesures, és completament diferent. Es podria fer la lectura, i tampoc seria del tot equívoca, de que una llibertat vigilada, de cara al jove, és una mesura més lleu, més suau. Sí, és veritat. Però al mateix temps també és una mesura de més alta responsabilitat. Un jove, quan és internat... t'internen, i t'internen durant tant de temps i estàs dins d'un centre, sotmès a un reglament interior amb el qual has de complir tot una sèrie de coses que, si no compleixes, saps que tenen unes respostes immediates, en el moment. Quan desenvolupes una llibertat vigilada, veus a un tècnic de medi obert, el veus un cop a la setmana, algunes vegades un cop cada 15 dies, es treballa sobre una sèrie d'objectius, que queden oberts a que compleixis o no compleixis. El tècnic de medi obert no et ve a buscar a casa perquè vinguis a l'entrevista, sinó que ets tu el que s'ha d'aixecar i ha d'anar cap allà. La pots tenir al costat de casa, o la pots tenir a l'altra punta de la ciutat... Se't fa fer un curs, al qual has de respondre també... Per tant, el jove, la llibertat vigilada la té una estoneta molt de tant en tant, i la té les 24 hores del dia, amb la qual cosa li estàs demanant molta responsabilitat. Li estàs demanant que funcioni en el seu medi introduint canvis. I aquesta és la funció principal de la llibertat vigilada, que el jove sigui capaç d'introduir canvis des del seu propi medi.

Com es reflecteix a la seva tasca aquesta funció de responsabilització del jove?

A la meua tasca com a tècnic? És el pal de paller, en el sentit de que una llibertat vigilada... i a això hi ha posicionaments de totes menes, però jo et puc explicar el que és el meu plantejament... un plantejament de la llibertat vigilada com una

transmissió d'un conjunt d'ordres que el jove ha de complir jo, des del meu punt de vista, seria l'equivalència a un internament però en un centre sense parets, en què la circulació fos més lliure. Una transmissió al jove d'evidentment, uns mínims que sí que s'han de complir, ha de venir, s'ha d'implicar, no hi ha més remei, perquè sinó no pots desenvolupar la mesura... però tot molt més orientat cap a la reflexió, cap al replantejament, i cap al que ell es vegi entre l'espasa i la paret, però la seva pròpia espasa i la seva pròpia paret, de la via que he de seguir és aquesta perquè porta aquest conjunt de conseqüències, perquè si segueixo l'altra via té aquest altre conjunt de conseqüències, i que optin per una via o per una altra... aquest és per mi el quid de la qüestió d'una llibertat vigilada. Això inclou que si un jove opta per una via delictiva, i hi opta conscientment, doncs clar, doncs també és la seva opció... que tindrà les seves conseqüències, però no deixa de ser la seva opció.

Quines tasques es duen a terme amb el jove des que s'inicia el cas fins que aquest finalitza?

A veure, podríem parlar de dos nivells a l'hora de pensar en un estàndard dels casos. Un nivell seria aquell que pertoca a funcions administratives, de registre, d'informació al jutge, de coordinació dintre els equips o amb els altres elements externs que també influeixen amb el jove i treballen amb el jove... això seria tot un bloc, tot un nivell. I l'altre nivell seria el treball dia a dia amb el jove. Van absolutament interrelacionats, per suposat, però ens mantenim en dos plans diferents. Per un costat, allò que a nivell administratiu – jurídic se'ns demana és que la mesura comenci a executar-se el més aviat possible des de que se'ns comunica, en pocs dies, amb lo qual hi ha una transmissió, normalment per carta, al jove amb una cita immediata perquè vingui aquí. En un termini de dues/tres setmanes hem d'estar capacitats per, en la gran majoria dels casos, fer una entrevista de prevenció i gestió del risc de reincidència... i això ens ha de portar a fer aquesta passassió d'aquesta entrevista semi-estructurada més el conjunt d'entrevistes que nosaltres fem... ens ha de poder situar en el punt de poder emetre un informe inicial al jutge de referència en el qual es plantegi el pla de treball d'aquest noi, tot un conjunt d'objectius, unes línies de treball, unes actuacions...

pel conjunt de la intervenció. Seguim mantenint entrevistes amb el jove, normalment comencem per un ritme setmanal i si hi ha una bona evolució o molt bona evolució podem anar-les separant a quinzenals, trimestralment es va informant al jutge, anem treballant sobre aquells objectius, anem reconduint aquells objectius que ens hem marcat, fins que hauríem d'arribar al final del temps d'execució de la mesura, en el qual aquests objectius, si hem sabut portar-los bé i hem pogut fer una feina normal, estarien en un bon nivell d'assoliment. Aquesta seria la part més formal. La part amb el jove... A la part amb el jove hi ha un primer moment de coneixença. El jove no confia en tu, no et coneix... i és normal, i és sa que no hi confii. No deixes de ser el representant del jutge, aquell que li ha imposat una mesura. Amb lo qual s'ha d'establir uns vincles, una relació amb aquest jove. S'ha d'establir un marc en el qual el jove pugui anar tranquil·litzant-se, pugui anar-se sentint segur, pugui anar pensant que allò que diu no és perillós per ell, i que pot anar-te exposant quina va sent la seva realitat. A nivell de treballar amb el jove, una de les coses que, evidentment, hem de treballar és la responsabilització respecte els actes comesos. Hauria de ser un dels punts primers que poguessim treballar, però hi ha la contradicció de que això no pots treballar-ho si no tens un marc de confiança suficientment elevat, amb lo qual jo no és de les primeres coses que acostumo a treballar. Ho vaig deixant per més endavant. Aleshores, amb el jove si que, a nivell de relació, anem augmentant aquest coneixement, anem augmentant aquesta tranquil·litat, i et pots plantejar la transmissió amb els joves de quines coses en concret vols treballar, i quin pla de treball vols treballar. I això es va perllongant al llarg de la mesura. El que no podem oblidar és de que estem parlant de persones, i a les persones ens passen coses a la vida, amb lo qual una mesura de tres mesos normalment poden passar poques coses, però en una mesura d'un any / d'un any i mig / dos anys, la quantitat de coses que li poden arribar a passar a aquell jove al llarg d'aquest temps, i més tenint present el perfil de joves amb els quals treballem, i les circumstàncies amb les quals viuen aquests joves... és que poden ser 10.000. I allò que plantejaves al principi, a lo millor fins i tot estant ben plantejat en aquell moment, al cap de mig any dius he de canviar d'orientació absolutament perquè aquest *nano* no acaba de fer la majoria d'edat, està en un centre de protecció,

confiàvem en que sortissin altres coses, però de sobte n'ha fotut una com l'alçada d'un campanar i s'ha quedat sense res, i està al carrer. I ara hem de treballar altres coses, hem de fer un gir complet en la intervenció. O estava complint molt bé i ha passat alguna cosa, no se què, però ara m'està faltant a les visites. O allò que anava molt malament, de sobte ostres, comença a funcionar que sembla un rellotge suís, quina meravella. O sigui, no podem oblidar que la relació és dinàmica i, com a dinàmica, el plantejament de treball amb el noi també ha de ser dinàmic, entès dinàmic com que has d'estar a l'aguait de quins canvis es produeixen per no encarcerar-te amb allò que tu entens que has d'aconseguir.

Quins àmbits es solen treballar en aquestes entrevistes amb el jove?

A veure, com a àmbits evidentment, l'àmbit delictiu és un, el dels fets comesos. L'àmbit personal, en el sentit de com està el *nano*, com se sent, amb quines capacitats es creu ell i, per lo tant, cap a on pensa que pot anar. I, depenent de les edats, també l'àmbit formatiu, l'àmbit laboral, que és un àmbit que bé sigui perquè si són molt jovenets encara estiguin en escolarització obligatòria, bé sigui perquè si són una mica més grandets... a veure, com a vida hem de viure d'alguna cosa. O treballes o t'has de formar per poder arribar a treballar. Doncs aquest també és un àmbit que has de treballar. L'àmbit de les relacions familiars és un àmbit importantíssim. Per edat, són uns joves que estan encara, la gran majoria d'ells, depenents dels seus pares, amb la qual cosa has de tenir molt en compte el treball de la família també. I l'àmbit de les relacions socials, en quins cercles es mou aquest jove, què busca d'aquests cercles, quin paper hi juga, doncs també és molt important. Bàsicament estaríem parlant d'aquests àmbits.

Em podria explicar el cas concret d'algun jove que vostè consideri que hagi estat exitós?

Afortunadament, exitosos sí, n'hi ha (riu). Que de vegades et penses que l'èxit d'aquestes coses no succeeixen... A veure... el primer que caldria pensar és, quan parlem d'èxit, de què estem parlant? Aquesta és una primera qüestió que quan treballes amb això cal resoldre. Jo puc situar l'èxit en que no es cometin nous delictes, puc situar l'èxit en que aquest noi segueixi una escolaritat, una formació

adequada, puc situar l'èxit en que aquest noi pugui conviure a casa sense que hi hagi conflictes... Podria afegir categories, podria combinar-les entre si, podria sumar-les les unes a les altres. Amb lo qual, amb cada *nano* el nivell d'èxit n'és un. Si entrem en *nanos* en que, a més, tinguin uns determinats dèficits cognitius, doncs clar ja estem parlant d'un altre nivell. *Nanos* que hagin tingut èxit? Sí, sí, sí... Podria posar el cas d'una noia, que va entrar aquí amb tres delictes d'agressions al carrer barrejat amb robatori. No acabava de quedar clar si de robatori, si d'agressió, si primer havia vingut una cosa, si primer l'altra... Completament desbandada de casa, tenint present que a casa hi havia una situació molt normalitzada. Dels pares un era funcionari, l'altra de la professió liberal de disseny... filla única, bona situació socio-econòmica... tampoc eren milionaris, però bé. Però la nena fent-les de l'alçada d'un campanar. Doncs aquella noia, al final de la llibertat vigilada, no només per acció de la llibertat vigilada, ni molt menys, però la resposta judicial per un cantó, el diferent paper que van saber adoptar els pares, l'intervenció terapèutica psiquiàtrica, que tenia un pes i segueix tenint un pes importantíssim... bueno, doncs aquella noia ha pogut reconduir el tema d'estudis, no s'han donat nous delictes, la situació a casa... hi ha una comunicació molt més fluïda, la relació que té amb els companys... són altres companys. Les últimes entrevistes que jo tenia amb ella, que eren ja bastant espaiades en el temps, plantejant-se voluntariat a nivell d'infància... O sigui, cosa que dius “*ostres, que bé, no?*”. Altres èxits... Estava pensant en un *nano* que el gran èxit va ser que va aturar la comissió de delictes. Tot lo altre, pobret, era un desastre. No aconsegueix tirant endavant un sol estudi que emprengui, a casa qualsevol dia es trobarà al carrer,... Però no ha tornat a delinquir. Que dius “*trist?*”... home, molta trista la situació d'aquest *nano*, la veritat. Però hi ha una cosa que ha guanyat molt perquè clar, els mateixos delictes que cometia sent menor, ara avui si els cometés estaria a presó. O sigui que clar, l'èxit és persona a persona, pensar què pot ser exitós en aquest cas.

I casos que hagin estat a la inversa? És a dir, que puguin considerar-se com un fracàs?

Sí, molts, molts. Tornaríem a parlar d'exactament el mateix. Què considerem fracàs? Que un *nano* vagi a la presó és un fracàs, no hi ha gaire discussió. Que un *nano* que quan arriba a l'edat adulta segueixi cometent delictes i sigui ingressat en un centre penitenciari, difícilment es pot veure com un èxit (riu). Se'l veu com un fracàs, i ja està. Hi ha vegades que hi ha *nanos* que acaben en centres educatius de justícia juvenil i dius "*oh, ha fracassat la intervenció!*". Home, mira, no ho sé... Probablement no. Però el nivell de contenció i el nivell d'aturada que necessitava aquest *nano* passa per un centre com una etapa més de la vida d'aquest *nano*. Jo podria parlar-te de *nanos* que han finalitzat correctament la llibertat vigilada i són fracassos absoluts perquè no s'ha tirat endavant ni un mil·límetre. Amb lo qual, ha estat una intervenció fracassada. Després podríem entrar a desgranar si perquè la intervenció que he tingut com a tècnic no ha estat l'adequada, que és perfectament possible, o perquè la decisió del noi ha sigut de tirar endavant. "*Compliré amb els aspectes formals, perquè sinó sé que a darrere hi haurà resposta jurídica que empitjora la meva situació, però no esperis que m'impliqui el més mínim*". I això és un fracàs també. Un fracàs que el *nano* decideix que aquella és la seva línia... però des del punt de vista de la intervenció és un fracàs. El fracàs té molts matisos també.

Em podria explicar algun cas concret d'algun jove?

Sí, i no serà per falta d'intervenció. Jove que entra a la justícia de menors amb tot un conjunt de furts, i coses de poca entitat. Normalment delictes en els quals no hi ha la violència contra les persones, en cap ni un d'ells, tot i que siguin sis o set delictes en total. I és un noi que entra a la justícia juvenil potser amb 14 / 15 anys... molt aviat, molt aviat. D'origen equatorià, vingut aquí quan tenia 10 / 11 anys... Una família absolutament caòtica... però vamos, la paraula caos és poc per definir aquella família, amb un nivell de maltracte intern molt gran. *Nano* que entra en un consum de tòxics molt important també... Que comença llibertat vigilada amb un tècnic, que aquestes coses que passen al llarg dels anys va canviant de tècnic per canvis de referents a la zona... Al final jo sóc l'últim tècnic que té. Va apareixent i desapareixent sense cap classe d'ordre ni concert, perquè forma part de les seves dificultats, capacitat per assolir el seu dèficit que ha de ser

tractat des de salut mental... I quan jo ja tinc fet un informe amb el jutjat per dir “mireu senyors, aquest noi té 20 anys... estem parlant de 6 anys d'intervenció, ja no hi ha des de l'àmbit de la justícia juvenil res a fer... O sigui, ja no sabem què més provar...”. Demano que es suspengui la mesura, que s'alci. Jo entrego avui l'informe, i l'endemà em ve el *nano* demanant ajuda. Sempre que ha vingut així l'he atès, sempre. Ve, intentem enganxar, veig que hi ha alguna possibilitat de poder fer alguna cosa i dius “*bueno, tornaràs a intentar-ho...*”. Intercepto l'informe al jutjat, que el parin, que no facin cas d'allò que els hi acabo de dir... (riu) ... I fem una derivació per desintoxicació de tòxics. Mirem varios llocs, i al final acabem a Proyecto Hombre. Amb un sobreesforç de que ell hi vagi impressionant. Quan parlo això d'esforç, és un *nano* que és incapaç de complir amb una pauta horària, demanar-li que cada dijous, un *nano* que és de Roquetes, estigui a Tiana a les set de la tarda, que necessita en transport públic més d'una hora i mitja agafant tres transports diferents, per participar en una teràpia de grup que surt a les nou i mitja i ha de fer el camí de tornada, també d'una hora i mitja amb tres transports diferents fins a casa... A mi l'Everest em queda curt en comparació a aquest esforç. Probabilitats de que tirés la cosa endavant? Petites, petites, petites... Però com que ja s'havia fet de tot, i era la última doncs dic, anem a intentar-ho. Això, evidentment, a Projecte Home no se'ls enganya, ho saben. Comença a voltants de novembre, i ho aguanta fins gener, inclòs el període de Nadal... que dius, meravella. Es fica en un *lio* a mitjans de gener, i l'ingressen a presó. Era un *nano* que totes les coses que poguessin sortir malament li sortien malament, perquè un suposat delictes comès entre quatre, a tres els detenen allà, els deixen en llibertat provisional; en ell el detenen més tard, passa per un altre jutge, i en ell el foten a presó. 11 mesos de presó. Els altres tres, no. Ell sempre ha defensat que la seva participació en el suposat delictes era un que s'estava enfrontant amb un forner, apareix ell a intentar-se'l emportar. Pots creure-ho o pots no creure-ho... Però arriba el judici, queda absolt. Però els 11 mesos de presó els ha tingut. Intentem reenganxar la llibertat vigilada, intentem fer alguna cosa, però el *nano* es planta i diu “*no, prou. No vull saber res més de ningú*”. Em preguntaves una definició de fracàs... o sigui, un cas que fos un fracàs. Jo per mi aquest cas és un fracàs... perquè en el moment que ell diu prou, que ja té 21 anys...

en aquell moment queda en pitjors condicions que quan va entrar. Queda en pitjors condicions perquè no té formació, és incapaç de sostenir qualsevol mena de recurs, i trenca la via que hi havia de desintoxicació de tòxics, haixix bàsicament... Sí que és veritat que els 11 mesos de presó va continuar abstinent... amb lo qual portava un any i una miqueta abstinent, però també és veritat que tornava al mateix entorn, amb les mateixes dificultats, amb la mateixa casa caòtica on no tenia espai, on no es tenia cap mena de cura d'ell... I ell decideix les úniques vies, perquè eren dues vies diferents... era l'educadora social de l'Ajuntament i era jo via justícia juvenil... Les úniques vies que quedaven, decideix tallar-les. No n'he tornat a tenir notícies, l'última notícia va ser quan vam tallar això que va ser a finals de l'any passat, màxim principis d'aquest, o sigui fa pocs mesos... Però el pronòstic era molt negatiu. El pronòstic era repetició de qualsevol mena de consum, de qualsevol mena d'acte delictiu... o que rebés agressions per part d'altres com tantes i tantes vegades havia rebut. Per mi aquest cas és un fracàs, tot i els esforços dedicats... I no se m'acudeix una via per la qual hagués pogut ser d'èxit. Ens trobem casos d'aquests... molts.

En general, com valora la intervenció que es fa des de la llibertat vigilada en justícia juvenil?

A veure, jo la valoració que en faig, i no pensant només en les llibertats vigilades que jo executi sinó pensant en medi obert en general... jo penso que el balanç és molt positiu, penso. Qualsevol que m'escolti dirà "*ja està aquest escombrant cap a casa*"... potser també. Però quan parlo de balanç bastant positiu em refereixo a que, per sistema, per creença, i entre altres coses perquè ho marca la llei... sempre que puguis treballar en medi obert has de treballar-hi, enlloc d'optar per un internament. Jo penso... a veure, la realitat del dia a dia m'ho porta, i ideològicament també hi crec... o sigui, el fet de treballar en medi obert estalvia molts molts molts internaments. I quan dic estalvia molts internaments no estic parlant de la part econòmica, tant de moda i tant important sempre i avui més... Estic parlant del cost personal que representa per un jove entrar en un circuit de privació de llibertat, entrar en un circuit de no ets capaç d'estar al carrer, no ets normal... S'han d'establir mesures fermes damunt teu i, si interpretes que ets

perillós, interpreta-ho... No vull amb això carregar-me els centres, jo he treballat molts anys a centres. I els centres no és que siguin necessaris, és que són imprescindibles. Fins i tot, tristament, és necessari que existeixin centres amb una duresa, amb una capacitat de contenció molt elevada, perquè hi ha *nanos* que necessiten aquesta contenció. Però sempre que ho podem evitar, millor. El treball en medi obert et permet un tracte molt directe amb l'entorn familiar del noi, amb l'escola, amb l'associació de veïns, amb la treballadora social, amb l'educador, amb el senyor de la botiga d'abaix que resulta que allà el *nano* hi passa bastantes hores... i, ves a saber perquè, però aquest *nano* amb aquell senyor de la botiga, ostres!, l'escolta. O sigui, permet obrir tot una xarxa que en centres és molt més limitat. Permet estar en el dia a dia del *nano*... Hi ha *nanos* que són capaços de portar-ho, hi ha *nanos* que no, això és veritat. Però, en general, la llibertat vigilada, la seva gran aportació, justament és poder fer-te present i absent, les dues coses en determinats moments, de manera que li deixis suficient màniga ampla en el *nano* com perquè pugui orientar-se, i al mateix temps tu de tant en tant apareguis, li donis una empenyeta cap un costat... “*mira, segurament per allà...*” “ah! Vaig a provar-ho, a veure què tal”... I a vegades fins i tot funciona (riu). Jo penso que aquesta és l'aportació interessant de la llibertat vigilada.

Per contra, quins punts febles presenta?

Els punts febles de la llibertat vigilada? Penso que n'hi ha dos. Un és que el mateix professional, el tècnic de medi obert, ha de treballar des d'una auto-exigència molt gran. Una auto-exigència molt gran, perquè treballes sol. Amb la qual cosa el nivell d'auto-crítica que t'has d'imposar per veure com ho estàs fent és cabdal. A veure, si el *nano* no pot o no vol... Per altra banda, un dels altres punts febles és que, de vegades, *nanos* que necessitarien una llibertat vigilada diària, no estem en disposició de poder-ho oferir això. Però de vegades la intervenció hauria de ser molt més propera, i no tenim capacitat per poder-hi arribar. Ni capacitat ni segurament costum... no és que si fóssim més ho fariem millor, no necessàriament. Però sí que hi ha *nanos* que de vegades la llibertat vigilada se'ls hi queda curta sent l'altra opció, que és l'internament, excessiu. Es queden a mig camí... I aquesta és una feblesa més de la llibertat vigilada.

Pensa que hi ha alguna manera de suplir aquestes mancances?

No existeixen solucions per tot, no existeixen... Sí que és veritat que com més capacitat, com més formació, com més supervisió tinguem els tècnics... més capacitats tindrem per donar respostes individualitzades, que ja les donem individualitzades, però més individualitzades encara, als joves que se'ns posen a càrrec. Com més a sobre estiguessin els jutges, com la mesura l'imposa un jutge, i nosaltres l'antic nom de DAM, de delegat, és justament per això, perquè el jutge delegava en nosaltres la funció de control que ell, òbviament, no podia portar tot els joves. Doncs com més a sobre el jutge i Fiscalia estiguessin de la nostra feina, penso que nosaltres també entràriem en aquesta roda d'auto-crítica i de responsabilitat envers allò que estem fent. I que, a més, és un seguiment i una supervisió que no ens hauria de fer cap por, cap ni una. Al contrari, l'hauríem de celebrar. Com més tinguem els equips la capacitat d'articular-nos a nivell dintre l'equip per compartir els casos entre nosaltres, com més suport tinguem de la supervisió externa que ara no tenim i que hauríem de tenir, perquè ens doni llums, perquè ens doni altres focus, que ens doni aire fresc a l'hora de poder dir "*ostres, em surto un moment, em ventilo, torno i osti, vale! Tinc una altra capacitat de veure-ho això*". Jo penso que això són factors que ens poden donar moltes més eines a l'hora d'intervenir. La llei ja és prou completa, recursos n'existeixen... Sempre desitgem que n'existeixin més, i estem en una època on han retallat molts recursos, a nivell de molts serveis, per moltes bandes, és veritat. O que l'accés es torna molt més limitat, a nivell d'ensenyament, a nivell de lleure, a nivell de Serveis Socials, a nivell de sanitat... Sí, és veritat, ara estem en aquest punt. Però aquí ha d'haver-hi molt de la nostra actuació, i del nostre domini de totes aquestes eines.

ENTREVISTAT 3 (E3)

Em podria explicar quina és actualment la funció de la llibertat vigilada en justícia juvenil?

Sí. A veure, la llibertat vigilada és una mesura que s'aplica a joves que han comés delictes entre els 14 i menys de 18 anys, i el que intenta és treballar en el mateix medi on viu el noi. Llavors consisteix en un seguiment, la llei marca que ha de ser mínim quinzenal, jo normalment faig les entrevistes setmanals, i pot haver-hi casos que en funció de la intensitat que vegis de la intervenció que requereixin fer-ho dos a la setmana. Llavors, en principi, tu veus al noi o a la noia que està en aquesta mesura, i després elabores un pla de treball i, en funció d'aquest pla de treball, et marques una sèrie d'objectius a treballar amb ell. Aquests objectius els treballes durant el marc de l'entrevista i, per altra banda, també els treballes perquè derives el noi a recursos, perquè el que s'intenta és que es vinculi amb recursos del seu municipi, donat que la teva intervenció és puntual... tot i que pot ser molt llarga, però és puntual... i es vinculi amb recursos del seu municipi, llavors també estableixes coordinacions amb aquests altres professionals per tal de fer un seguiment de com va el jove amb aquell pla de treball que tu t'has plantejat.

Totes aquestes tasques que es realitzen amb el menor o jove, quina finalitat tenen?

Les tasques que es plantegen tenen relació amb els objectius que tu t'has plantejat, és a dir, nosaltres tenim una eina que és el SAVRY, que és una eina que fa una valoració, una previsió, de cometre delictes violents. Llavors a través d'aquesta eina nosaltres veiem factors de protecció i factors de risc, que ens ajuden a elaborar aquest pla de treball. En aquest pla de treball es plantegen una sèrie d'objectius i, llavors, aquestes tasques anirien en relació a les àrees de treball que tu t'has plantejat i als objectius concrets. Per exemple, un objectiu pot ser cercar recursos d'oci. Llavors una tasca que tu li pots plantejar és que durant la setmana ell vagi o a un lloc concret, o vagi pel seu municipi a buscar els recursos d'oci que hi hagi, des de gimnasos, a piscines, a Espais Joves, a biblioteques,... a tots els recursos que pugui veure que tinguin a veure amb l'oci. Seria un exemple d'això.

Una altra tasca que se li pot plantejar, per exemple, si tu plantes l'objectiu... perquè ja et dic, sempre està relacionat amb els objectius... jo que sé, una reducció del consum, doncs una tasca que plantejo és portar un quadre, una taula, del consum que fa diari: matí, tarda i nit. Llavors en el noi li explico “*això servirà per veure, perquè potser tu m'estàs dient que consumeixes menys o més del que creus... t'ajudarà a veure a tu quin és el consum que hi ha*”. Evidentment, hi ha un treball previ abans d'arribar fins aquesta tasca. I també ens permetrà veure quan és que consumeix més, i llavors hem d'intentar fer incidència més en aquí. Serien tasques en aquest sentit, molt relacionades amb els objectius que t'has plantejat.

Aquests objectius que es plantegen, quins àmbits de la vida del jove solen treballar?

A veure, normalment tenen a veure amb l'àmbit personal, és a dir, en qüestions personals, tant poder que tinguin... perquè generalment són nois o noies que tenen baixa autoestima, que es senten incapaços de fer res, que a part es troben que, en una edat de 17/18 anys, els pares també els tracten a vegades com massa nens... Bàsicament seria l'àmbit personal, l'àmbit familiar, i l'àmbit formatiu... bueno, i l'àmbit lúdic, també, o d'oci, perquè generalment aquests *nanos* no fan res, doncs tot el temps que tenen és lliure, doncs més possibilitat conflictiva hi ha en les relacions amb els amics i tot això... però bueno, un àmbit bastant important és el personal, perquè des del personal també és com es relaciona amb els altres... Jo crec que aquest i el formatiu són dos dels àmbits més importants, penso... bé, formatiu – laboral.

Amb quin objectiu es treballen aquests àmbits? És a dir, quin objectiu final tindria la llibertat vigilada, què es pretén aconseguir?

L'objectiu final seria prevenir la conducta delictiva, és a dir, que el noi o la noia no torni a cometre delictes. La qual cosa vol dir que, llavors, que estaria de nou... si és que es pot dir d'aquesta manera, que a mi no m'agrada molt... reinsertat a la societat. És a dir, que deixi de fer el que estava fent, deixi de cometre delictes, no

en faci més, i perquè alhora hagi potenciat altres competències que li permeten portar una vida com la portem tothom. Per mi aquest és l'objectiu bàsic.

Quin és el paper que ha de tenir el delegat en aquest procés?

Doncs... el paper és una mica... varis papers, perquè a vegades a mi em fa l'efecte que fas una mica de mama, a vegades una mica de papa, a vegades una mica de germà gran, a vegades fas de norma, de justícia en el sentit de dir "*pues hasta aquí hemos llegado*", de límit... Jo crec que és un paper d'anar acompanyant molt, de partir molt del què et porta, d'intentar motivar-lo, d'intentar despertar en ell la motivació cap a altres àmbits, incentivar-lo... i, en aquest sentit, és un paper també... ara que està tant de moda, tot i que a mi no m'agrada... d'entrenar en una altra manera de fer les coses, de despertar-li en ell el desig de fer coses diferents... perquè jo penso que si no motivem al canvi, difícilment canviarà. Llavors, penso que serien tots aquests papers... Un paper més afectiu, de vinculació afectiva, i per una altra banda un paper d'acompanyament... jo el que sí que veig en aquest temps és que, a nosaltres ens permeten deixar-se orientar molt més. És a dir, el que tu li dius potser també els hi ha dit el seu pare o la seva mare, però només per ser el seu pare o la seva mare no li fan ni cas. En canvi, en tu permeten que els orientis més, i com partim de l'avantatge que és una mesura obligada de justícia, ho fan... en el fons, saben que està bé per ells, però ho fan perquè estan obligats. Per tant, també hi ha aquest paper, que et deia, com normatiu.

Em podria explicar un cas concret de llibertat vigilada que vostè consideri que ha estat d'èxit?

... Mira, t'explicaré un que, per mi, és d'èxit. És un cas d'un noi... de fet, ha finalitzat la mesura la setmana passada... Però és un noi que, per exemple, ahir vaig tornar a veure, i que la setmana que ve tornaré a veure'l. No sé si saps que nosaltres, des de la llibertat vigilada, pot haver-hi un compromís per part del *nano*, voluntari, de continuar la mesura, tot i que la mesura judicial s'hagi exhaurit. En aquest cas, per exemple, jo no he plantejat aquesta alternativa perquè és un noi que, en aquests moments s'ha deixat orientar i ajudar molt, però si li plantegés el compromís, ho viuria tant com obligatori... és un *nano* que va estar diagnosticat

de Trastorn disocial... doncs no permetria la intervenció. Però per mi, tot i que encara queda molt per treballar... però ha estat un èxit perquè era un *nano* que no anava a les entrevistes, amb mi ha vingut cada setmana... tenia molts problemes a casa, per la relació mare – fill. Aquests problemes s'han reduït... No estava fent res, va aconseguir una feina... Era un noi que, quan vaig començar, tot era “*no sé, no sé*”. Saps d'aquelles persones que els hi has de treure les paraules pescant? Doncs així. Ara t'explica sense que li diguis... No s'han tornat a donar conductes delictives... Era un *nano* que feia un consum abusiu d'alcohol, ara també l'ha reduït... Èxit per què? Podries dir “*home, tampoc és tant*”. Èxit, per mi, és perquè jo crec que s'ha de valorar molt d'on parteix la persona en la que estàs intervenint. I... a vegades hi ha *nanos* que estan en un nivell molt alt i l'èxit és més reduït, i n'hi ha d'altres, com aquest noi, que per mi partia d'una realitat, d'un nivell diríem, molt baixet. Llavors, tot i que poden semblar coses que siguin... que parli més, o que s'hagi obert més... igual no té massa sentit, però d'on partiem i on hem arribat, per mi, jo ho valoro com un èxit. I ell... en l'últim moment, quan acabem la llibertat vigilada, sempre fem com una valoració de com ha anat el procés... I ell també ho valorava així. Era capaç de... és un noi que ell es concebia com un “*tachón*”... i ho dic així perquè ho havíem parlat així... doncs era capaç de valorar-se aspectes positiu, i inclús valorar que la mesura de llibertat vigilada li havia servit per alguna cosa. Llavors, per mi, aquesta és una situació d'èxit. També t'he de dir que, des de la meva perspectiva, jo he treballat molt anys amb nens autistes. Llavors, segurament, com jo mesuro l'èxit és bastant diferent perquè amb nens autistes, de vegades, l'èxit és que et facin un somriure, o et mirin de tant en tant... Ho dic perquè ho tinguis també en compte.

I un cas que consideri que hagi estat un fracàs?

... Doncs un cas que ha estat un fracàs és un *nano*, no vaig acabar la llibertat vigilada, perquè el noi va fer un altre delictes com a adult i va acabar a presó. Llavors... per mi, el fet d'acabar a presó, no és un èxit, tot i que... valoro el fet que un *nano*, potser per les seves circumstàncies de vida, per l'entorn en el que viu que és difícil allunyar-lo del que ha mamat... ja és positiu, diríem, que si era un *nano* que cometia delictes molt violents, és a dir, amb sang o amb molta agressió

cap a les seves víctimes i... igual deixa de cometre aquests delictes, i es dedica a robar mòbils, a fer furt, però sense violència, ja és un canvi, tot i que no hem aconseguit que deixi de delinquir. Llavors, en aquest cas, és un *nano* que ja coneixia d'abans, perquè havia estat a centres... un *nano* amb una trajectòria complicada... i llavors la causa també va ser que li va donar amb un ganivet, amb un *machete*, al cap d'un altre noi, noi que casualment també portava jo. Llavors, per mi, això és una valoració de no èxit.

Com valora la intervenció que es fa des de la llibertat vigilada?

A veure, per un cantó, hi ha aquesta eina que nosaltres tenim, que et deia abans, del SAVRY. Per altra banda, la valoració es fa a partir de que marques uns objectius, d'aquests objectius tu desplegues una sèrie d'indicadors que et permetran veure les tasques a fer, i una sèrie d'indicadors que et permetran veure que aquell objectiu s'ha portat a terme o no. Clar, no és una ciència exacta... Hi ha pocs, i ens costa a vegades, trobar indicadors objectivables perquè, com treballem amb persones, no sempre pots... Clar, nosaltres tenim una sèrie de programes que es porten a terme... tu fas una sèrie de coses, vas valorant, i fas pre-test, post-test i coses així... però no sempre és fàcil evaluar-ho. En tot cas, hi ha una part que és aquesta, d'anar veient que el que tu li plantejges ho va fent, i aquells indicadors que tu t'has plantejat, el grau de consecució d'això... i llavors també hi ha una part subjectiva, de valoració que tu fas de com l'estàs veient, del seguiment que fa, i la que tens en relació als altres professionals que també el veuen, i la família que et diu "*el veig més tranquil*" o "*está muy mal en casa*"... És a dir, tens diferents elements que et permeten fer una valoració

Quins punts forts creu que té la llibertat vigilada respecte a les altres mesures?

Doncs que et permet fer una intervenció bastant global, tenint el noi o la noia en el lloc on viu. Per mi això és... Una mesura que si, d'alguna manera, es pogués fer no com a mesura, però d'alguna manera pogués haver-hi un seguiment com és la llibertat vigilada com a mesura, previ, encara que no hi hagués cap mesura judicial... en nois que es detecten en situació de risc, com a mesura preventiva,

seria una mesura molt positiva... perquè pot ser un element de suport, en un moment determinat, que ajudi a posar en connexió i veure el noi amb tota la seva xarxa: amb la família, amb els amics, amb el municipi, amb les parelles, amb els estudis, amb la feina... Per mi això és el punt fort, que tens el noi a on es desenvolupa, on creix. Llavors per mi això és el punt fort.

Per què és tant important poder intervenir amb el noi en el seu context?

Perquè, per exemple, jo que he treballat molts anys a centres... jo crec que la intervenció en centres és molt important. Una, perquè és limitadora, i perquè dóna estructura. Per això, per mi, a vegades seria millor, guanyaria molt més, fent un internament a temps que no al revés, el que passa és que la llei no ho permet. I per mi és important això perquè és on creix el noi. Llavors és important poder tenir una gent allà que està intervenint, i anar orientant de com van les coses. I perquè també, ara amb la llibertat vigilada, veig pares que estan molt perduts, que a vegades no saben molt bé com tirar i... no saben tampoc molt bé com posar límits, i llavors també ens utilitzen, d'alguna manera, com a referents. Llavors per això també ho trobo important, perquè treballes a on està la persona.

En canvi, quins punts febles o mancances detecta de la mesura de llibertat vigilada?

... Doncs que a vegades no tens suficients recursos, seria una mancança... Que a vegades, no sempre pots donar una resposta ràpida... Per exemple... jo t'ho comparo amb centres perquè m'he passat molts anys. Per exemple, a centres un noi fa una cosa mal feta i immediatament pot tenir una resposta. Igual estàs dinant o en una sala, i el noi posa els peus sobre la tauleta, que no és permès en un centre, i tu li pots dir "*oye, vete un momento fuera y cuando sepas estar en la sala, estás*". Permet una resposta directa al que està fent. I la mesura de llibertat vigilada no. Vull dir, pot haver-hi que el *nano* no va a classe, o ha insultat als seus pares... sí que el pots trucar, però no hi ha aquesta resposta directa. I després que la intervenció en medi obert no sempre compta amb els recursos suficients que potser sí que podries tenir en un centre.

Quan parla de recursos, a què fa referència?

Doncs a recursos de tot tipus... des de recursos lúdics, d'oci, formatius, d'inserció,... de tot tipus. A mi, per exemple, una cosa que trobo important i que, suposo que també depenent del municipi hi ha més aquesta figura o no... el municipi on jo treballa, al Maresme, realment tret de Mataró hi ha bastanta manca de recursos. Tot i que la gent que hi ha fa el que pot... Però, això, una mica la figura de l'educador... del carrer, que coneix com estan les coses al carrer... Per exemple, això al Raval, al barri de Barcelona, existeixen recursos així, que treballen molt en el carrer. I hi ha altres municipis que no tenen recursos d'aquesta manera...

Com creu que es podrien suplir aquestes mancances? Tant a nivell, que comenta, de falta de recursos com de immediatesa de la resposta.

... Això de la resposta immediata ho trobo una mica més complicat perquè hi ha una part que no pertoca al tècnic de medi obert, que pertoca a altres estaments, i tampoc es tracta de que sempre el jutge sigui... perquè, al final, ho judicialitzarem tot, i aquí cadascú té la seva part de responsabilitat. En quant als recursos, passaria per mirar els que hi ha i optimitzar-los... perquè a vegades n'hi ha però no se'n treu suficientment partit. Mira, per exemple, parlant amb un municipi del Maresme on jo estic, hi ha l'Espai Jove. Què passava? Vam fer un dia una reunió... eren tres educadors, ara només hi havia un perquè els altres estaven de baixa... La noia m'explicava "*clar, és que nosaltres ens trobem que, als 16, es perden*". Vull dir, es perden els *nanos* perquè allò que han estat fent 12/13/14/15... per una banda, ja estan cansats, però per una altra banda els avorreix o ja no té sentit. Doncs ara s'estava mirant de fer coses que fossin més motivadores per aquesta edat. Doncs jo crec que el que falta... això seria un exemple de com optimitzar els recursos. L'altra seria més diners... però bueno, no sempre ho solucionen els diners perquè ara estem com estem... Però després, sobretot, que hi hagués la voluntat, segurament política, de fer coses així... Perquè moltes vegades et trobes que, aquest percentatge de població que té mesures judicials o que són *nanos* que delinqueixen, doncs s'interessen poc. Llavors jo crec que, si potser es fes una tasca de prevenció molt més abans, segurament ens costaria... tindria uns

costos, però si després, al cap dels anys, ho valoréssim, segurament ens sortiria més a compte.

ENTREVISTAT 4 (E4)

Em podria explicar quina és actualment la funció de la llibertat vigilada en justícia juvenil?

Com a funció? Nosaltres, el primer que fem i pretenem és executar una mesura que un jutge ens determina. Segons el catàleg de mesures, la llibertat vigilada evidentment és una de les mesures educatives més emprades dels 7... 8 anys, podríem dir, que és la que més s'està utilitzant a l'hora de enviar-nos cap a nosaltres els *nanos*. És cert que com a funció, la primera nostra de cara a una mesura, és executar-la, no tenim més, perquè és la ordre que el jutge ens marca. Després, depenent de cada circumstància, depenent de cada jove, depenent de cada *nano*, depenent del mateix tècnic, sí que és veritat que la mesura pot variar o no. Una llibertat vigilada no només seria el compliment o l'assistència a les entrevistes amb el tècnic de medi obert, que és el que pràcticament tots els joves es plantegen, i diuen *“escolta, no, doncs això és com adults. El tema de la llibertat condicional... vinc a l'1, el dia 15, signem i ja marxo”*. Això sí que és veritat que és molt difícil a l'hora de treballar amb els *nanos* perquè tenen aquest pensament. Llavors tu el primer que els hi has és d'explicar com és una llibertat vigilada, i que en menors hi ha una vessant més educativa que no pas un control d'assistència. Que el control d'assistència hi és, això sí que és veritat, perquè és indispensable i el jutge així ens ho mana. És veritat que és important l'assistència a les entrevistes, però també és important complir totes les pautes educatives que se li donin com a contingut del compliment d'aquesta mesura. Pautes educatives que podem tenir... depenent de cada cas. Si que és veritat que... si vols poso algun exemple. Des de obligació de tractament terapèutic, assistir a un psicòleg, obligació d'un control sanitari si veiem o entenem que hi poc haver-hi algun tipus de consum de substàncies, complir una normativa a la llar en quant a horaris, responsabilitats,... assistir a algun programa formatiu o laboral,... Depenent de cada cas, nosaltres marquem unes obligacions que els *nanos* també han de complir. Llavors, en la nostra funció el primer és fer que aquesta mesura s'acompleixi, i facilitar-li al jove totes les eines necessàries perquè pugui complir aquesta mesura. És a dir, si jo t'he dit *“no, no, jo vull que tu vagis a un psicòleg”*,

per exemple, però jo no et proporciono cap psicòleg, no et proporciono cap opció que puguis tenir... seria poc coherent en la meua intervenció que jo et demanés alguna cosa que jo mateixa no te la puc oferir. Llavors aquí tenim les limitacions, perquè de vegades sí que és veritat que depèn de cada circumstància, que depèn de cada *nano*, valorem i pensem que es necessiten una sèrie de coses, però de vegades els recursos que tenim tampoc no ens ajuden. I al no ajudar-nos he de limitar i he de saber no només la necessitat del jove i la funció que hem de complir, sinó a més a més què és el que nosaltres tenim en el nostre territori per poder actuar.

Llavors com es reflecteix aquesta idea en la feina que es fa al dia a dia amb el menor, des que arriba el cas fins que aquest finalitza?

En principi, quan iniciem el cas sí que és veritat que el que primer hem de fer és conèixer al jove. A nosaltres és veritat que ens arriba una informació, de companys generalment de l'assessorament tècnic anterior, ens arriba un informe, ens arriba la sentència... Llavors clar, amb aquestes mínimes informacions que nosaltres tenim ens podem fer una idea del que pot ser el cas. Però potser també aquest informe fa un any que s'ha fet, amb la qual cosa un any, en un adolescent... la seva vida pot canviar, o no, però pot canviar considerablement i de forma molt bèstia. Llavors clar, el que hem de fer sobretot a les primeres entrevistes és conèixer veritablement aquest jove. Per conèixer aquest jove s'ha de parlar, s'ha de preguntar, has d'investigar sobre la seva vida... i això d'entrada sí que és veritat que marca. Marca perquè, si nosaltres també ens posem a l'altra costat de la taula, com jo sempre els hi dic, doncs a mi tampoc em faria gràcia que cap persona aliena a mi, desconegut i que, a més, pertany a justícia, a mi em vagi a fer preguntes o vulgui establir un vincle amb mi que jo no el vull, perquè jo estic aquí de forma obligada. Llavors això en un principi sí que és veritat que costa bastant, i és una de les mancances que nosaltres tenim... poder establir aquest vincle. Però sí que és cert que si no establim aquest vincle, tot el compliment de la mesura serà sempre buida de contingut educatiu. Perquè sempre ens veuran com una figura estranya i com una figura a la que jo només he de venir perquè el jutge m'ho diu, i no perquè entengui que puc tenir la necessitat d'un ajut o d'una supervisió. Un

cop que més o menys coneixem una miqueta a aquest jove, si que és cert que el que també fem és posar-nos en contacte amb tots els recursos de la zona que hagin pogut intervenir amb el cas. També perquè moltes vegades els joves, evidentment, volen manipular la informació que ens donen. Llavors ens parlen a vegades d'una vida totalment idíl·lica, sense cap problemàtica, i després tu te n'adones que no té res a veure el discurs que mantens amb la realitat que tu tens. Amb la qual cosa intentem, ja sigui amb escoles, ja sigui amb Serveis Socials, psicòlegs, qualsevol mena de recurs, Espai Jove,... doncs pugui tenir, depenent de cada *nano*. Per poder contrastar la informació, i també sobretot per valorar quin tipus de pla de treball estableixes, i si en aquest pla de treball també han d'estar-hi altres professionals, que sigui un pla de treball conjunt, que es pugui fer un treball més multidisciplinari, i més en xarxa, perquè primer per no duplicar professions, i per no malgastar esforços. I també perquè els joves arriba el punt que no diguin “*estic fent el mateix quan vinc amb tu, quan estic amb el psicòleg, quan estic amb l'educador de Serveis Socials, o quan vaig a l'oficina Jove perquè m'expliquin quin curs hi ha*”. Llavors aquí si que és un treball molt nostre el conèixer molt bé el territori i els recursos, per poder treballar de forma molt més multidisciplinar, que normalment casi tots els tècnics és un treball que fem perquè treballem i trepitgem molt el territori en el que estem.

Com és el treball que es realitza amb el jove? Comenta que es realitzen periòdicament unes entrevistes amb el jove... quins àmbits s'hi tracten en aquestes?

Depèn de les circumstàncies de cada jove. És a dir, si jo tinc un jove amb el que una de les problemàtiques que pot tenir és que no té control sobre les seves accions, que contínuament es fica en baralles, que no compleix cap tipus de normativa davant una figura o un adult referent, o cap a una autoritat... Doncs, evidentment, jo aquí ja estic veient que de les mancances que està tenint aquest *nano* és una manca de control d'impulsos, que no gestiona bé les seves emocions, que l'enuig no el controla com l'hauria de controlar,... Llavors, a partir d'aquí, nosaltres normalment treballem per trimestres. Més que treballem per trimestres, nosaltres hem d'informar al jutge cada trimestre. Llavors el nostre pla de treball

està molt orientat a trimestres. Llavors sí que és veritat és que si jo em trobo a un jove amb aquestes circumstàncies el que sí que faig és plantejar-me el primer que he de treballar amb ell. I si això el col·loca en risc, si això fa que contínuament pugui entrar en baralles, en entrar en baralles puguin entrar nous expedients, i el *nano* pugui acabar una altra vegada amb un altre expedient judicial... Evidentment, nosaltres el que fem és treballar aquesta problemàtica que més està tenint. Com ho fem? A través de diferents programes. Programes que nosaltres ja tenim aquí en el Departament, de control d'impulsos, de gestió de l'enuig... i que els posem en pràctica en cada entrevista. Es pot fer a través de programes, de fitxes elaborades que nosaltres ja tenim, o també amb el dia dia amb la conversa. I en fer-li, sobretot, enraonar al jove i de les seves circumstàncies. I és a partir d'aquí quan més jugues, quan tu li vas treient tota la informació i li dones alternatives, li intentes generar altres respostes de com manegar, de com dir *“escolta, si tenim aquesta problemàtica, si la teva resposta sempre és agressiva, si la teva resposta sempre és violenta, com li intentes generar altres respostes que no siguin ni violentes ni que siguin agressives. I si encara tu vols generar aquesta agressivitat, i aquesta violència, que sàpigues amb què és el que t'estàs enfrontant”*. Nosaltres en cap moment, jo i penso que parlo per tothom, no és que vulguem canviar al jove, ni que vulguem que el jove faci un altre estil de vida que nosaltres considerem més adient, sinó que li obrim la possibilitat dels estils de vida que pot tenir. I ell és qui ha de decidir. I jo he d'acceptar que a mi un jove em pugui dir *“no, jo vull portar aquest estil de vida”*. I jo no he tinc res a dir-li, li dic *“doncs és la teva decisió. Jo el que sí que faré és fer-te raonar que portant aquest estil de vida quines conseqüències tindràs a la teva vida”*. I si la meva feina, en aquest tipus de joves, és exclusivament recordar-li i dir-li les conseqüències, doncs ho he d'assumir. I no és que sigui un fracàs personal nostre o que la llibertat vigilada no sigui la mesura més acurada, o que no hagi estat l'adequada, sinó que únicament hem de partir de que treballem amb persones. I persones que decideixen per si mateixes. I això costa, però a vegades ho hem de fer.

Ha comentat que es determina, per tant, en funció de les mancances de cada jove. Quins solen ser els àmbits que es tracten en relació a aquestes mancances?

Per àmbits? Primer, si parlem d'àmbit familiar, ens trobem sobretot amb uns pares que majoritàriament, durant una temporalitat en plena adolescència, que no han fet una supervisió acurada d'aquest *nano*. Que tenen escasses habilitats, que no han estat capaços d'imposar uns límits, i que això ha provocat que, com a resposta, tinguin a un jove amb un despotisme important, amb una manca de control a l'hora de *"tu em pots castigar, em pots dir el que he de fer o no, però jo faig completament el que vull"* i que tampoc té conseqüències el no fer el que jo vull. Llavors si que, normalment, trobem moltes mesures en les que el *nano* té aquesta problemàtica, un àmbit familiar que no ha sabut o no ha pogut fer-ho, per diferents motius, no ha sabut reconduir la situació en la que estava. Després també tenim la problemàtica de l'àmbit del tarannà diari, de l'estructuració del temps de lleure, del dia a dia... *Nanos* que abandonen els estudis amb 13/14 anys, quan tenen l'obligació de continuar estudiant, i no estudien. I que això no els hi ha suposat res. No han anat a l'escola, finalment l'expulsen, ja estan a casa, i no tenen cap problema. I ens trobem *nanos* amb 15 anys, 14 /15, que ja han abandonat els estudis. Quan a tu t'arriba la mesura, fer-li enraonar i fer-li que torni una altra vegada a cercar una opció formativa, costa molt. Costa molt perquè 3 anys sense fer res, ara digues que m'he d'aixecar a les 8 del matí cada dia. Llavors aquesta és una problemàtica que també trobem bastant. L'àmbit del cercle del grup d'iguals. Això també és una experiència comú que tenen la majoria de joves. L'afiliació que tenen, primer per mancances personals, o bé perquè és amb qui se sent més a gust, o és perquè s'han deixat influir en un moment donat,... Normalment el cercle relacional dels joves que tenim complint una mesura, quasi tots estan sempre en un cercle molt disruptiu, un grup d'iguals molt antisocial, transgressor, que contínuament la norma no els hi importa absolutament res, molt egoista, i que només pensa en les seves opcions. Llavors clar, trencar aquesta dinàmica costa. De forma natural, moltes vegades es trenca quan un jove té una relació de parella. Una relació de parella que és mínimament estable, si que ens n'adonem que diem *"doncs mira sí, des que aquest nano té una relació de parella,*

aquest nano ha estat capaç d'allunyar-se d'aquest grup d'iguals, ha estat capaç d'assumir una responsabilitat,...". I això és la maduració de la pròpia persona. De vegades, nosaltres podem pensar *"mira, la nostra intervenció ha fet que un jove pugui fer o no..."* jo veritablement no penso que la meua intervenció pugui canviar a un *nano*, sinó la seva maduració personal és la que li fa canviar. I aquesta maduració ve donada, pot coincidir en el temps que jo estic intervenint, o jo puc facilitar perquè intenti madurar més aviat. Però és ell mateix qui ho ha de decidir. Llavors per aquí anem fent... Més àmbits de problemàtica... Tema de consum. Si que és veritat que també ens trobem amb *nanos* que el tema del consum d'alcohol, el tema de cànnabis, des dels 12/13 anys que ho han tastat, doncs és continu. I tu ara no li pots plantejar que no fumi 10/12/14 porros diaris, si és el que han fet durant 4 anys. I a més ho viuen com una pauta normal, una pauta habitual a la seva vida, i sobretot que *"ja m'ajuda. M'ajuda a relacionar-me, m'ajuda a descansar sinó estic nerviós,..."*. Clar, li veuen tot lo positiu. I fer-li veure tot lo negatiu és molt complicat. I per àmbits, més o menys, et diria aquests.

Em podria explicar el cas d'algun jove que vostè consideri que ha estat exitós respecte la intervenció que s'ha fet des de la llibertat vigilada?

Exitós en el sentit de que ha canviat l'estil de vida que portava, perquè ho ha complert correctament, o perquè jo estigui satisfeta de la feina que he fet?

Em refereixo a un cas que vostè percebi com a exitós...

Ho dic perquè clar, l'èxit depèn de com ho consideri cadascú. Evidentment sense noms, sense res... podria parlar-te d'un jove amb família desestructurada, pare maltractador, l'EAIA comença a intervenir quan aquest *nano* té 14 anys, més o menys. Fa una retirada del domicili de 3 menors que hi ha al domicili... jo el que porto és el jove gran, de 14 anys en aquell moment. Passa a centres de protecció de la DGAIA. Ell se sent estafat per haver-li deixat fora del seu nucli familiar. Accepta i reconeix que el seu pare és un maltractador, i veritablement li té por al que pugui o no pugui fer, però no accepta el fet de que s'hagi d'anar a un centre, i fora del seu àmbit. I més perquè el traslladen a una localitat més llunyana.... És tot un canvi bestial. Aquest *nano*, després de passar-se 3 mesos i mig, 4, en un centre,

s'escapoleix d'aquest centre, i es passa 3 anys vivint al carrer. Es passa 3 anys sense cap mena de supervisió, es passa 3 anys lluitant per la seva pròpia vida, el que implica el poder menjar, el poder sobreviure al carrer, dormint al carrer, dormint a casa d'amics, afiliant-se amb joves molt més grans que ell, adults, que s'aprofiten també de la seva situació. Evidentment, pel tema de trapitxejar en tema de tràfic, o de fer robatoris, perquè com és el menor d'edat no li passarà res. Doncs llavors ens trobem amb un *nano* que durant 3 anys, sense cap pena de supervisió, que ha viscut la seva vida, que no ha confiat mai en ningú,... De cop i volta a mi m'apareix un dia al despatx, en companyia d'un altre jove que jo porto en mesura. I, sí que és veritat, que el jove em pregunta *“mira, escolta, jo he tingut diferents expedients a la justícia juvenil, però mai m'he presentat a un judici. Jo sé que estic en búsqueda i captura, mai m'han fet res, vull saber perquè ara compliré els 18 anys...”* i em deia *“bueno, quina és la meva situació actualment?”*. Això ens passa, que molts joves, amics d'amics de mesures vinguin, passa molt. Llavors jo a l'únic que em comprometo és a que, si em faciliten les seves dades, jo puc intentar esbrinar a nivell de jutjat què està passant o no. Bé, aquest *nano* tenia 8 causes, que havien estat en instrucció, però que havien prescrit perquè no l'havien localitzat en cap moment. Però li queda un altre expedient. Li quedava un altre expedient que el tenia obert, i que properament es feia el judici. Jo li vaig parlar obertament de la situació en la que estava, li vaig dir *“mira, tenies 9 expedients. 8 se t'han anul·lat, te'n queda un, tens 18 anys, dius que vols afrontar la teva vida... tu decideixes què vols fer. Si continues amb la teva dinàmica i si no t'agafen en cap moment, doncs no et passarà res. Però sinó comences a responsabilitzar-te”*. Doncs va dir que sí, que volia estar en aquell judici. Vàrem fer el judici, li van imposar una mesura d'internament que li van suspendre per una llibertat vigilada, i jo vaig iniciar la mesura. Clar, jo quan inicio una mesura, ell també em comença a explicar la seva vida, totes les circumstàncies que ha tingut, i sobretot la trajectòria que té, amb la qual cosa jo puc entendre que tampoc no li puc demanar o ser molt exigent perquè sinó seria abocar-ho al fracàs. Això és una cosa que nosaltres hem de tenir molt en compte. Jo puc veure tot molt clar, però si jo sé que per dir-te això ja directament això podria suposar que a tu t'internés... doncs la veritat, intento treballar-ho d'una altra forma. Clar, en aquest

cas, el primer que vaig plantejar-me és intentar crear un vincle amb aquest jove, que pogués confiar en algú, que pogués intentar començar a treballar. Sense plantejar-me res més, únicament assistència exclusiva a les entrevistes. I sobretot que no fes cap acte delictiu nou. És l'únic que vam pactar d'un inici perquè considerava que era el primordial en aquest jove. Vam iniciar la mesura, i a mi sí que em va sobtar que aquest *nano* va estar capaç de vincular-se de forma adient, va estar capaç de confiar en una persona adulta, i una persona adulta que el qüestionava. No era una persona que li veiés les gràcies, i que li digués el que havia de fer, sinó que el qüestionava el plantejament de vida que portava, que li feia veure altres opcions, que parlàvem del tema de consum a veure què podíem fer, que el qüestionava a nivell família... perquè clar, ell estava vivint al carrer. Continuava vivint al carrer, o continuava vivint amb amics, però majoritàriament al carrer. Quan després de 3 mesos i mig, més o menys, de mesura, vàrem aconseguir que aquest *nano* es plantegés trucar a la seva mare per saber on estava. I ens vàrem adonar que la mare vivia al poble del costat, i tampoc no ho sabíem. Vàrem aconseguir reemprendre el contacte, que aquest *nano* anés a viure amb la seva mare... cosa que era impensable, després de 4 anys sense res. Evidentment, va tenir les seves dificultats, no tot va ser tant fàcil, perquè després d'estar 4 anys al carrer i que ara vingui a algú i que mínimament em pugui controlar, va ser molt complicat. Però si que és veritat que ell ho va acceptar, i també volia recuperar aquesta família, que no en tenia. I no només això, sinó que vàrem ja començar a treballar el tema de la seva inserció laboral, i quines opcions tenia o no. Finalment va acceptar, el vàrem derivar a un curs del Pla Jove, un curs de formació ocupacional del tema de cuina, que era una cosa que en ell li agradava. Va estar capaç de complir amb els 4 mesos de curs, el que implicava entrar-hi a les 8 del matí i acabar a les 3 de la tarda, portar un vestuari adequat, no muntar cap *pollo* allà al mig... Després va fer unes pràctiques en empresa, durant un mes i mig, i ara mateix estem cercant... continuo amb aquest jove en la mesura, i estem acabant ja pràcticament. Doncs ara mateix estem en una recerca més activa de feina. Ha fet diferents entrevistes, a diferents hotels d'allà a les rodalies, per treballar a la cuina... I, home, jo si valoro com va començar aquest *nano*, com està a data d'avui, i com ha estat el procés que ha tingut, que no ha estat fàcil, i que ha estat

ell qui ha volgut fer-ho... Jo per mi està sent un èxit, encara que no trobi feina, encara que demà passat torni una altra vegada a fer un consum o torni a tenir una baralla perquè el seu caràcter és innat... I un moment de descontrol el pot tenir, com el poder tenir qualsevol. Però tota la trajectòria dels 9 mesos que portem i el que està fent... per mi és un èxit. Però per ell, no per res més. No per la meua feina, sinó perquè considero que ell ha estat capaç d'assumir tot això. I això costa. Això no passa en totes les mesures, també t'ho he de dir. Hi ha moltes mesures que comencen igual que com acaben, o acaben pitjor que quan comencen. També n'hi ha. Però sí que és veritat és que, jo amb el pas del temps, és que durant el compliment de la mesura els joves entenen que és una obligatorietat i fora, d'aquí no els traïem, encara que estableixis vincle, encara que es portin bé... Però és al·lucinant, quan acabem la mesura, passa el temps, i encara continuen trucant-nos, continuen venint a veure'ns. I cada vegada que tenen qualsevol problemàtica, et truquen que et diuen "*ostres, què he fet? Com ho puc arreglar?*" o "*tu què faries?*". O et truquen per dir-te "*mira, que me caso la semana que viene!*", m'ha passat també. No només et truquen per problemes sinó també per alegries. I tu dius, mira, són coses que en aquell moment ells ho veuen com una obligatorietat però si jo també em passo anys que he d'estar vivint any, dos anys, amb una persona cada setmana veient-la, al final, vulguis o no vulguis, acabes tenint una relació. I aquesta relació s'acaba mantenint en el temps. Això sí que em produeix a mi més satisfacció personal, de dir, alguna cosa es va fer de forma correcta perquè encara pensin en tu a l'hora de qualsevol problema, qualsevol alegria, o vulgui demostrar alguna cosa...

Quin seria, per tant, el paper que ha de tenir el delegat en l'execució de la mesura?

Jo per mi és un orientador. Per mi lo principal és un orientador. Que, evidentment, també hem de controlar, perquè el jutge m'ho mana i jo faig un control. Però jo, per mi, és més l'intentar orientar i supervisar, és el que més. I a l'hora d'orientar és quan jo considero que puc més ajudar a un jove, que només si controlo les accions que fa, o si superviso que fa les coses de la forma adient. O sigui, hi ha d'haver les tres branques, però amb la que jo em sento millor és amb la branca de

l'orientació. Quan jo veritablement he pogut treballar amb un jove la problemàtica que té i, sobretot, li he intentat oferir altres eines... i també m'han ensenyat a mi, perquè a mi també m'ensenyen els joves, cada dia. Vulgui o no vulgui, m'acaben ensenyant coses que dius *“doncs mira, me les plantejava potser d'una altra manera, i ara resulta que són així”*. És complicat, no passa sempre, però vaja, que a vegades passa. Però per mi és la funció que hauríem de tenir nosaltres. Saber orientar, saber ajudar... i orientar-li també perquè no s'acostumin a la nostra intervenció. Donar-li les eines perquè ells sols puguin, poc a poc, establir-se. Igual que dic això, tinc altres joves, que et comentava, que acaben la mesura i que cada setmana o cada dia em truquen quan tenen un problema. Jo aquí, en aquest cas, per mi he fet malament la meva feina, el meu treball, perquè aquests joves estan depenent de mi. I no ho he fet correcte, perquè també hauria d'haver fet que aquest jove tingués totes les eines adequades ell sol i que sí que pugui necessitar una supervisió en un moment adequat, però no a cada moment. Llavors clar, és complicat, perquè per alguns joves dius que és un èxit perquè et truqui, però per uns altres diem doncs no, és un fracàs. O a lo millor no l'he sabut orientar a un altre professional, no he sabut... Són problemes que ens trobem en cada cas. Com portem tants (riu)... doncs clar, al final ja no saps... (riu)

Fins ara hem estat parlant d'un cas que considerava que havia estat exitós. Em podria explicar algun cas que fos a la inversa, que vostè ho consideri com un fracàs?

Sí, n'hi ha bastants (riu). Per mi fracàs és quan no aconsegueixo que un jove compleixi una mesura de forma adient. Per mi això ja és un fracàs, encara que la mesura la compleixi assistint a totes les entrevistes, que jo no li puc dir al jutge que el jove no hagi complert... a lo millor no compleix les pautes, però sí l'assistència i el control. I de cara a un advocat, sí que és veritat que quan jo dic *“encara que ve, no fa la resta”*, doncs l'avocat diu *“és que ha de venir, i ja està”*... i amb això la llei juga una miqueta. Llavors clar, per mi ja es dic, encara que compleixi però la resta no, per mi ja és un fracàs. Però el fracàs més estrepitós és quan jo he de demanar un internament d'un jove. I no per fracàs d'intervenció, sinó que a lo millor també és per necessitat del jove en aquell moment... però jo

entenc que per mi és un fracàs perquè no hem sabut fer-ho d'una altra manera. A veure, un exemple... Una mesura de llibertat vigilada cautelar, d'un jove de 14 anys, molt jovenet... que això és raro, que nosaltres tinguem *nanos* tant jovenets. Ens ve per una agressió al seu progenitor, al seu pare. Una agressió molt bèstia, amb unes lesions molt importants. És el primer fet que compleix a menors, i llavors li imposen una mesura de llibertat vigilada cautelar. Llavors nosaltres intervenim. Nosaltres quan comencem la mesura cautelar no tenim informació de ningú, perquè clar, és la primera vegada que ve a justícia, per la qual cosa el primer que hem de fer nosaltres és intentar recopilar tota la informació el més ràpid possible, per intentar intervenir en una problemàtica que dius... “*osti, què està passant?*”. Llavors clar, quan comencem a recopilar informació, en l'entrevista amb la família, en l'entrevista amb el jove, ens n'adonem que és un jove que pertany a una família en què el pare és maltractador. El *nano* diu que el que fa és defensar a la seva mare i als seus germans. De no rebre més agressions, el que ell fa és posar-se davant i acabar agredint al seu pare. I parlem d'un *nano* de 14 anys. Clar, nosaltres quan ens assabentem de tot això, evidentment jo l'hi he de fer entendre al jove que l'actitud que ell està tenint no és la correcta, perquè n'hi ha de posar-se al mig ni ha d'agredir a ningú. Però puc intentar justificar el perquè, però això és una cosa meua, això al *nano* no li direm mai. Quan comencem a intervenir, ens adonem que el *nano* sí que és veritat que té una situació familiar molt complicada, però també estem veient que el *nano* ja li està agradant assumir aquest paper que està tenint. I aquest paper que en un moment era de defensor, ara comença a ser també d'agressor. D'agressor cap a un germà més petit i d'agressor cap a la mare, cada vegada que aquesta li diu com ha de fer les coses o no. Jo davant d'aquesta situació, ràpid també, em poso en contacte amb el psicòleg del nostre equip, i fem una intervenció conjunta per veure com podem desbloquejar tota aquesta situació del *nano*. Finalment, valorem que és impossible poder desbloquejar, que aquest *nano* necessita sortir d'aquest domicili, que aquest *nano* necessita saber que el que està fent està mal fet, que encara que en un inici la justificació podria estar-hi però ara no és així... i jo m'he de plantar davant d'un jutge, davant d'una família, i davant d'un *nano*, i dir-li directament “*aquest nano necessita internar, i necessita internar ja. I és urgent, perquè sinó sortirem a les*

notícies demà passat”. Per mi això és un fracàs. També és una realitat. És a dir, potser jo no podria haver-ho fet d’una altra manera, perquè les circumstàncies familiars són les que són, però que nosaltres no podem accedir a intentar intervenir perquè la problemàtica augmentava cada dia més... per mi és el fracàs. Que no s’hagués aturat en algun moment per jo poder començar a treballar amb ell, a nivell de tractament, i a nivell educatiu. Però aquí no va estar possible. Van començar a ser agressions diàries, i varies al dia. Llavors vàrem dir “*no, això s’ha acabat*”. Comento al jutge la situació i, evidentment, el *nano* acaba internat. Evidentment el tindrem. D’aquí a uns mesos sortirà també... però per mi això és un fracàs. Fracàs d’altres mesures? En general, et podria dir de joves que comencen la mesura amb un estil de vida normalitzat però, per circumstàncies x, han acabat pitjor que quan han començat. També pot ser.

Com valora la intervenció que es fa des de la llibertat vigilada en justícia juvenil?

Molt intensiva. I inclús a vegades jo em plantejo, ja a nivell personal, si jo estigués a l’altre costat... perquè som molt invasius en la vida de la persona. I jo també em plantejo si jo estigués en aquesta situació com viuria una persona aliena a mi pogués controlar tota la meua vida, o vulgui saber de la meua vida... i això és complicat. Llavors, per això sí que penso que de vegades assumim funcions perquè per llei ens ho demana, però que encara que som conscients de la persona que tenim al davant i de totes les circumstàncies, ens hauríem de nosaltres, com a tècnics, com a professionals, aturar-nos a pensar més en el que estem fent. I això a vegades jo penso que no ho fem, jo parlo de mi, que a vegades penso que no ho faig. Penso que de vegades envaeixo molt abans d’aturar-me a pensar si això és necessari en aquell moment o no. Per la necessitat de conèixer, per la necessitat d’intervenir el més ràpid possible, per la necessitat que tinc un jutge que em demana un informe que ha de presentar un pla de treball i jo si no envaeixo no sé quina problemàtica pot tenir... I cada persona necessita el seu temps. I a vegades aquesta invasió fa que el vincle que puguem tenir sigui més negatiu que positiu. Això a vegades és complicat manegar-ho.

Quins punts forts té la llibertat vigilada respecte les altres mesures?

Que el control és més exhaustiu, i més dinàmic. Perquè també ens permet jugar més. Té una temporalitat... hi ha llibertats vigilades curtes, però normalment, la llibertat vigilada, la seva temporalitat és mínim 9 mesos/1 any com a poc. Llavors a mi em permet jugar molt. Jo puc tenir en una d'un any pics molt positius i pics molt negatius, i no passarà res si jo recondueixo la situació. En altres mesures, que són de temporalitat més curta o que són més específiques, ja siguin tractament terapèutic, una PBC, ja siguin tasques socio-educatives, si no compleixes jo automàticament aquí ja no tinc moltes maneres de maniobrar. I això sí que ho valoro positiu, perquè no valores únicament el dia a dia sinó que valores el conjunt. I valorar el conjunt et permet jugar. I això penso que és important.

I quines mancances presenta?

Mancances? Jo la mesura, com a tal, no penso que tingui mancances. Per mi té mancances el que jo vull que es compleixi amb aquesta mesura, i té mancances perquè jo detecto una sèrie de necessitats però no sempre les puc cobrir. Per manca de recursos, per manca de suport de la família, per inconsciència del jove, per pressions pròpies també de la meva feina... Llavors a mi això em fa que jo vegi clarament una necessitat però no li pugui fer res. Llavors aquí està la mancança. Però la mesura com a tal de llibertat vigilada penso que no, és més el contingut que jo li dono a aquesta mesura, la que pot tenir aquestes mancances. Jo penso que la mesura de llibertat vigilada és, evidentment, i estadísticament és una de les més emprades, però per algun motiu és. Perquè veritablement és efectiu. Però el problema és quan nosaltres, com a tècnics, no disposem dels recursos ni de totes les eines que ens facilitin veritablement portar aquesta mesura on hauria d'estar.

Com creu que es podria solucionar?

Uf, molt complicat (riu). Molt complicat. Primer perquè és una cosa aliena a nosaltres. El Departament de Justícia, aliè a la meva professió, i que implica el territori, i que implica un ajuntament, i que implica una diputació, i que implica fundacions privades i públiques,... amb la qual cosa entenc que nosaltres amb això no podem fer. Jo no puc presentar-me davant d'uns Serveis Socials i dir “*escolta,*

mira, és que no teniu aquest recurs”, i es diran “doncs perfecte, no és el meu problema. Ja m’agradaria a mi tenir-ho”. Clar, l’únic que nosaltres sí que podem fer és, a través del nostre departament, a través de Justícia Juvenil, a través dels jutjats, és ser conscients i dir veritablement “amb les mancances que tenim no podem treballar. Vosaltres, com a ens superiors que sou, si jo us dic quines mancances tinc, vosaltres intenteu establir protocols de col·laboració amb ajuntaments, amb Serveis Socials, amb altres entitats,... per què puguem tenir aquests recursos”. Si això no es fa... evidentment, és una cosa que jo aboco al fracàs. És com, per exemple, una mesura d’un jove de llibertat vigilada que té com a regla de conducta, és a dir que el jutge ja obliga al nano, a fer un curs formatiu. Jo arribo al meu entorn, el meu recurs, i no hi ha cap curs formatiu que jo li pugui oferir. Jo no puc dir que el nano no estigui complint la mesura, l’únic que li puc dir al jutge és “miri siusplau, és que a data d’avui no hi ha cap curs formatiu. I no només en el poble meu, sinó en totes les rodalies”. Jo el que no puc fer és que un nano, per complir una mesura, s’hagi de desplaçar 200 kilòmetres. Clar, això els jutges també diuen “espavileu-vos”. Jo no em puc espavilar, en aquest sentit, de dir si jo no tinc un recurs que pugui oferir-li. Llavors aquí sí que és veritat que nosaltres demanem, demanem als nostres jefazos sobretot siusplau signeu amb entitats col·laboradores, signeu convenis, feu coses per intentar que nosaltres tinguem recursos. Demanem un gestor de recursos, que no en tenim, que pugui obrir recursos en el territori i no fer-ho tot nosaltres... perquè si jo he d’intervenir en la mesura, he de fer coordinacions,... si a més a més he de cercar recursos, no tinc temps. O sigui, o trec temps d’intervenció o trec temps de cercar recursos. Llavors clar, aquí tenim la baralla que cada tècnic decideix què fa. Jo, per mi, la intensificació de la intervenció és el primer. Llavors a nivell de recursos vaig més fluixa, però no hi ha més.

ENTREVISTAT 5 (E5)

Em podria explicar quina és actualment la funció de llibertat vigilada en justícia juvenil?

A veure, aquesta és una pregunta tant genèrica que és una mica complicada d'explicar. La llibertat vigilada és una, crec recordar, de les 14 mesures que estan definides en el catàleg de la Llei de Responsabilitat Penal dels Menors. En ordre d'importància, estarien les privatives de llibertat, els internaments, després crec recordar l'internament terapèutic, l'assistència a centre de dia i immediatament ve la llibertat vigilada, amb o sense regles de conducta. I la funció, per tant, primera és donar lloc a una de les respostes d'una llei que, com diu, és formalment penal però materialment sancionadora-educativa i, per tant, la llibertat vigilada consisteix en treballar a partir del vincle, és a dir, de la interrelació entre el noi o noia a qui se li ha imposat una mesura i el professional encarregat de fer el seguiment... doncs establir aquest vincle, aquesta interrelació, en un context de control, a diferència d'altres contextos com podrien ser el terapèutic, l'assistencial, el de consulta,... Per tant el concepte de control té a veure amb què hi ha l'obligació del noi a atendre, a veure i a entrevistar-se amb l'encarregat del seguiment, i el professional està obligat a treballar a partir de les seves eines professionals, de les seves habilitats, per intentar captar l'interès del menor o jove... A mi no m'agrada la paraula menor. Crec que la paraula menor és un concepte jurídic, però des d'un punt de vista educatiu prefereixo parlar de l'adolescent, aquella persona que té entre 14 i 18 anys; o jove, aquell major de 18 anys malgrat la mesura se li hagi imposat per la comissió d'un fet que va cometre quan encara no tenia la majoria d'edat. Per tant, jo parlaré d'adolescents o joves... Per tant, crec que a la mesura es parteix del vincle que s'estableix entre un professional i un adolescent o jove, tendent a veure quines dificultats presenta, quines capacitats presenta, per sobretot incidir en l'augment d'aquest nivell de capacitació, que en definitiva serà el que permetrà també treballar aquelles dificultats, aquelles carències, que puguin ser consubstancials amb el fet delictiu. Per tant, del que es tracta, per resumir, és d'una mesura que té a veure amb el catàleg, que té a veure amb la interrelació, i que té a veure amb la possibilitat de

superar aquells aspectes que han pogut estar inherents en la comissió del fet delictiu que ha comportat la mesura. Però jo insisteixo, perquè per mi és clau, en què la mesura és una sanció que obliga a dues parts: a un, a assistir formalment a les entrevistes; l'altre, el professional, a cercar l'adhesió del noi al programa que es dissenya i que tant de bo pugui ser consensuat.

Aquesta idea com es reflecteix a la pràctica del delegat d'assistència al menor? És a dir, com s'orienten les tasques que es realitzen amb l'adolescent o amb el jove...

Jo crec que el primer de tot és tenir clar que estem en un context de control. Si, per exemple, estiguéssim en un context terapèutic, probablement molts professionals que han de treballar amb una determinat usuari o usuària, de vegades la informació prèvia no la volen tenir per no estar condicionats. En canvi, nosaltres estem en un context de control i, per tant, quan un cas arriba a llibertat vigilada vol dir que prèviament ha passat per un procés d'assessorament, és a dir, d'exploració de la situació personal, familiar, social. Això ha comportant que el Fiscal hagi continuat un procés acusatori, a partir del fet delictiu i a partir de les circumstàncies que li han exposat l'assessorament. Hi ha hagut una resolució, en adults es parlaria de sentència; hi ha hagut una audiència, en adults es parlaria de judici; i que ha comportant una resolució que emmarca aquesta mesura. I per tant, el primer que hem de fer és conèixer tot aquest procés d'informació, no perquè sigui determinant sinó perquè la mesura, malgrat és l'inici de l'execució, no deixa de ser una continuïtat en el procés que s'ha iniciat a partir del fet denunciat, i a partir de que la Fiscalia obre unes determinades diligències. Per tant, el primer que entenc que s'ha de fer és tenir tota la informació prèvia de la intervenció que ha fet un professional anteriorment en el context de l'assessorament, saber quin informe ha plasmat i, a partir d'aquí, tenir una certa referència amb la qual, a partir del vincle i a partir de la primera entrevista, comportarà un seguiment amb el que es ratificarà, es modificarà, tota la informació, però que parteix, torno a dir, d'una informació inicial. A partir de l'entrevista, a no ser que hi hagi altres regles de conducta com obligacions de fer o no fer alguna cosa, la mesura bàsica partirà d'aquesta interrelació. Per tant, perquè hi hagi aquesta interrelació ha d'haver-hi

un espai d'entrevista. Normalment, l'espai d'entrevista serà formal, és a dir, hi haurà un espai, hi haurà un temps... però de vegades, també pot ser necessari cercar el coneixement d'altres informacions en forma d'espais més informals, de relació, per exemple, del noi amb el grup, de veure com va respecte a l'escola, respecte al centre formatiu al què estigui, etcètera...

(s'interromp l'entrevista durant aproximadament uns 10 minuts doncs arriba un jove que s'ha d'entrevistar amb el professional)

Per tant a veure, en definitiva, del que es tracta és de que a partir dels grans àmbits... un, el tema més personal. Capacitat, diguem-ne, d'introspecció, capacitat de raonar críticament, capacitat de control dels impulsos, capacitat de tenir criteris i valors propis, no tant necessitats o influenciats de la relació externa... Doncs tot això, veure què pensa, que fa, com veu el fet delictiu, si justifica o no la comissió de fets delictius,... I, per tant, anar treballant aquests aspectes més personals. D'altra banda, i això serà una feina bàsicament d'intervenció i de relació directa amb el tècnic... A mi m'agrada més dir-li educador. Hi ha gent que no s'identifica com a educador, perquè precisament aquest col·lectiu està format de professions una mica diverses... però bé, jo m'identifico plenament com a educador, i em sento educador. Per tant, crec que els aspectes personals són l'eix d'intervenció directe entre l'educador i l'adolescent o el jove. A partir d'aquí, també cal veure com viu la seva situació familiar, quin nivell de capacitat de contenció pugui tenir la família, què està fent a nivell formatiu, o laboral si fos el cas,... Bàsicament. Per tant, en la major part de nois incidirem en formacions de tipus més pràctic, de coneixement d'ofici, per exemple. I també fonamental, també lligat amb el tema delictiu, quin tipus de intervenció, quin tipus de relació té amb l'espai d'iguals. És un noi amb iniciativa pròpia, per tant té capacitats de lideratge? És un noi gregari, que per tant necessita molt del reconeixement i de la influència dels altres? Si és així, és més important el reconeixement que no pas la identificació amb els valors propis? I, finalment, evidentment, en una etapa adolescent o jove és fonamental veure quin tipus de consum, quin tipus de dependència de substàncies tòxiques pugui presentar. I, per tant, bàsicament el què és l'intentar treballar aquests factors carencials o de dificultat que hem de detectar a partir de fomentar els factors

protectors, els factors fomentadors de la capacitat. Com? Doncs a partir d'eines, d'estratègies, que en cada cas podran ser diferents. Per exemple, un noi que potser necessita cercar un curs formatiu d'aprenentatge d'ofici o que vol anar a buscar feina, doncs probablement haurem de veure si té els hàbits bàsics de recerca adquirits, i probablement haurem de plantejar-nos d'ensinistrar-lo perquè sigui ell qui vagi a buscar feina directament. Però potser és un noi que encara està amb molt poca capacitat en aquest sentit i, excepcionalment, en algun moment determinat podem planejar-nos fins i tot d'acompanyar-lo a veure com es presenta, com demana determinada informació... Per tant, els objectius serien millorar aquells aspectes que en cada cas poden ser diferents, i són específics, el com... hem de ser imaginatius, dinàmics, i depèn de cada circumstància i cas.

Em podria explicar algun cas que consideri que hagi estat d'èxit en relació a l'execució de la llibertat vigilada?

A veure, nosaltres hem de tenir clar que el principal objectiu en un context de control és que el noi no torni a reincidir. Per tant, el fonamental és que el fet delictiu o l'activitat delictiva disminueixi i, a poder ser, desaparegui. També aquí haurem de distingir si es tracta d'un noi que, en respecte a la comissió dels fets delictius, és una persona ocasional, és a dir, és una persona que no té una història de fets. O al contrari, és una persona que té en la comissió de fets delictius una conducta habitual, o un entremig... hi ha persones que s'identifiquen amb fets, però en canvi també presenten aspectes normalitzats, etcètera. Per tant, la mesura de llibertat vigilada, a diferència de la d'internament, pot dibuixar característiques molt diferents. Què vull dir? Que perquè un noi sigui privat de llibertat, com és l'ingrés en centre educatiu a partir d'un internament, ha d'estar reservat a fets, en principi, al menys menys greus o greus. Perquè un *nano* estigui internat en un centre tancat ha d'haver comés, com a mínim, una violència o intimidació en endavant. Un robatori amb força podria justificar ingrés en centre semiobert. Per tant, primer de tot el que hem de tenir clar és que, probablement, si veiem *nanos* que estan internats, no hi ha un ampli vessant de *nanos* sinó que, probablement, els que podríem dir que presenten situacions més greus. La llibertat vigilada és una mesura que es pot aplicar tant per una falta com per un delicte molt greu, com

per exemple un noi que estigui internat i que la darrera fase del seu internament és, precisament, en llibertat vigilada posterior a l'internament. Per tant, d'entrada és fonamental veure que la tipologia de casos pot ser molt variada, tant respecte a les circumstàncies personals com respecte a la comissió d'un fet delictiu. Això, per tant, és importantíssim. És a dir, mentre més dificultats, mentre més habitual sigui la conducta delictiva, mentre abans hagi estat el primer fet delictiu en quant a edat, la probabilitat de comissió de nous fets delictius serà més alta i, per tant, està demostrat que independentment de la mesura, doncs probablement els *nanos* que estan internats a centres, la probabilitat de reincidència és molt més elevada que els nois que són ocasionals. Això a vegades pot servir per detractors de les mesures privatives de llibertat, de dir que els *nanos* que estan en centres d'internament no els hi va bé perquè reincideixen molt habitualment. Crec que aquest pot ser una lectura parcial, perquè cal estar en sintonia amb les característiques. Cada mesura, diguéssim, té la seva tipologia bàsica d'adolescent o jove infractor. Per tant, en primer lloc, clau: la reincidència, la no comissió de nous fets delictius és importantíssim en la mesura de llibertat vigilada, i hem de veure també quina probabilitat pot haver-hi. Torno a repetir que, per un noi ocasional en la comissió del fet delictiu, independentment de la mesura i de la intervenció que fem, la probabilitat de que torni a reincidir és més baixa que qui ja té una conducta habitual. Segona, tenim clar que, mentre més millori la seva capacitat i més treballem en la millora dels factors protectors, per tant mentre més podem possibilitar una plena integració social d'aquell adolescent o jove, la probabilitat de delinqüència disminueix. Per tant, això serà importantíssim i depèn de cada situació. Bé, amb la llibertat vigilada crec recordar que el risc de reincidència és, aproximadament, d'un 25%. Per tant, vol dir que tenim bastants casos de nois que han comès fins i tot delictes greus, però que presenten unes certes capacitats de protecció, en els que d'alguna manera hem intentat cercar, per exemple, un recurs formatiu de tipus pràctic que pugui millorar el seu nivell d'aprenentatge d'un ofici, que hagi pogut trobar un reconeixement a partir del desplegament pràctic d'aquests coneixements, que a més a més haguem pogut treballar la millora del raonament crític, de la impulsivitat... i, per tant, que per pròpia lògica, que el noi hagi millorat la seva situació... crec que les la major part

de situacions. No hem d'oblidar que, independentment de la intervenció, mentre més edat va tenint un noi o noia, la tendència a delinquir disminueix. Probablement, una persona amb 25 anys, hi ha un percentatge d'infractors menors que els que tenen 16/17 anys. I, per tant, crec que, d'alguna manera, estem treballant amb aquelles edats del procés de transició entre el món infantil i el món adult, en el que hi ha una certa tendència al risc de la transgressió. Però, en general, crec que la major part de casos acaben satisfactòriament. Tu has vist entrar, per exemple, a un noi, i hem interromput aquesta entrevista, i és un noi sud-americà, que va venir amb 12 anys... Ell, per exemple, feia 4 o 5 anys que no veia a la mare. Havia estat cuidat pels seus avis, per tant, la possibilitat de contenció dels avis possiblement era possiblement a la de la mare... Per tant, aquest *nano* va créixer amb un nivell d'autonomia molt elevada per l'edat... A Xile, amb una mare que veia per *webcam* de tant en tant, però que en 4 anys no l'havia vist... 4 anys de la vida d'un *nano* entre 8 i 12 anys, per exemple... 4 anys d'aquest *nano* és la vida que havia viscut. Per tant, l'equivalent a 4 anys per un *nano* que va deixar de veure la seva mare als 8 anys, és l'equivalent a 28 anys dels meus 56 anys que tinc actualment. Per tant, imagina't si a mi amb 28 anys m'han canviat la vida. Doncs amb un *nano* de 8, passar de no veure la seva mare als 12, també és un període enorme. Aquest *nano* ve aquí, s'enfronta amb una situació cultural, una situació socio-formativa diferent. A sobre amb la mare, amb la *webcam*, tot era fàcil... "*mama te quiero mucho, yo también te quiero ver...*", però arriba aquí, la mare està ajuntada amb un altre home... per tant aquest noi no sap que té un altre referent adult, que no és el seu pare. A sobre, doncs l'escolarització és diferent, i no sols per un tema de català o castellà, sinó per un tema d'estructura. La mare, a part de tenir una nova parella, treballava moltes hores al dia... I per tant aquest noi es troba absolutament desadaptat quan arriba aquí. Què és el que li dóna major seguretat? Doncs la pertinença a un grup. I aquest noi s'afilia a una banda. Probablement, si li preguntéssim a aquest noi què vol dir participar en una banda, quin són els trets bàsics d'una banda, probablement no sabria dir quatre paraules seguides. Però el que sí que és evident que ell se sentia segur, i la necessitat de ser reconegut, que tothom tenim, no la sentia amb una mare que ja no coneixia, no amb el company d'una mare que ell pràcticament

rebutjava, no amb una escolaritat amb la que no es sentia especialment identificat i que va fer que el primer curs ja suspengués... sinó que el que li donava era la pertinença en un grup d'iguals. Bé, aquest noi va cometre un parell de fets delictius greus, amb lesions, robatoris,... i va ser internat. Quan va superar una primera fase, se li va canviar la mesura i, enlloc d'un internament en règim tancat, va passar a un internament en règim semi-obert, i va poder anar en un curs de tipus pràctic, el que podem dir un PQPI, i per tant va poder treballar una sèrie d'hàbits. Aquest noi, quan surt del centre, surt amb un nivell d'hàbits personals i de coneixement formatiu més elevat, a part de que ha pogut veure quines conseqüències ha pogut tenir la nova comissió de fets delictius, perquè podria ser novament internat si hi ha una reincidència. Bé, en aquest cas, amb aquest noi, el que s'ha intentat treballar és alternatives lúdiques, alternatives relacionals, per, no tant canviar d'amics, sinó que no fos tant influenciable respecte el reconeixement de la banda. Fins i tot en aquest cas, el fet de sortir-se'n de la banda ell ho va tenir que gestionar perquè va ser amenaçat. No estem parlant de jocs infantils, estem parlant a vegades de situacions greus, d'amenaçes i fins i tot d'agressions a persones que se'n surten. Això bé s'ha pogut tractar. Va tenir sort que un familiar va demanar que l'ajudés en temes propis de l'ofici que estava aprenent. És un noi que, a partir de la vinculació, ha pogut treballar els neguits que li ha produït tota aquesta situació familiar, la sortida de la banda,... I, per tant, doncs és un *nano* que, en realitat, també presentava un nivell de consum elevat que s'ha pogut treballar a partir del tractament que va fer. I, bé, és un cas que jo considero que ha estat d'èxit. Per què? Doncs a part de que ha estat un noi que ha millorat en la seva situació, objectivament no ha tornat a cometre nous fets. Com tants altres, no? Per exemple, si ara estiguéssim als anys 80, quan jo vaig començar a treballar, doncs enlloc del cas d'un sud-americà et parlaria del cas d'un gitano, que era bona part dels casos que portàvem. Si haguéssim parlat dels casos dels anys 90 i tants, començament dels 2000, probablement el cas que jo t'explicaria seria el d'un noi que s'ha jugat la vida en una patera, sent marroquí, i que ha vingut aquí i que llavors ha passat als dispositius de protecció per noi desemparat... Però ara, sobretot en aquesta ciutat que jo treballo que és Hospitalet, els casos de sud-americans són relativament freqüents.

Llavors em podria explicar un cas de llibertat vigilada en què hagi succeït el contrari, que el consideri un fracàs?

Doncs mira, seguint aquest mateix cas, podríem parlar d'un gairebé semblant. Tenia un noi que amb 14 anys, també sud-americà, també va venir amb 12 anys... En aquest cas, a més a més, es dona la circumstància de que va venir per reagrupament amb el pare, la diferència és que el pare pràcticament no havia tingut coneixement amb aquest *nano*. És a dir, des de que va néixer, el pare no l'havia vist gaire... Però, per circumstàncies de la vida, aquest noi enlloc de quedar-se amb la mare que és qui el cuidava habitualment, el pare el reclama, la mare accepta per les raons que sigui, i el noi ve a aquest país. Igual que l'altre, entra a una banda i, amb 14 anys, s'implica no amb un, sinó amb tres o quatre delictes greus, que comporten un internament relativament llarg. És un noi que en el centre, exactament igual que l'altre, es va treballar la millora de la capacitat personal, formativa, etcètera, però diguem-ne que aquest noi la diferència és que no hem estat capaços de modificar una, la influència del grup; dos, la identificació d'aquest noi amb un projecte de vida que no viu com a normalitzat, sinó que viu com a transgressor. La veritat és que, després de sortir d'internament, no ha tornat a cometre delictes greus en el sentit de violència o intimidació, però per exemple es va especialitzar en ocupar vivendes. Ocupar vivendes, avui en dia, no és un delictes... és a dir, penalment no prosperen els casos, en el cas d'estar dins d'una vivenda... sinó que, diguem-ne, a qui podria agafar-se és a qui ha forçat l'entrada a aquella vivenda. Llavors aquí a l'Hospitalet és relativament freqüent que hi hagi nois que cobren una comissió, per entendre'ns, per fotre la patada a la porta. Llavors qui entra, en realitat, és com si pogués argumentar que ja estava obert, i que no té un amo aquella vivenda. Doncs per exemple, aquest noi al que jo em refereixo, ha sigut freqüent la comissió de fets de robatori amb força, de forçar vivendes, etcètera. Doncs llavors aquest *nano* va tornar a ser internat. Arriba als 18 anys i, com que ha tingut un historial llarg d'internament en centres, el jutge de menors, davant de la continua comissió de fets, deixa sense efecte la suspensió d'alguna mesura d'internament que havia aplicat i, per tant, aquest noi ha de tornar a entrar a centres. Com que aquest noi té 18 anys, i com que ja ha estat molt temps a centres, en l'aplicació de la llei, justa o injustament però legalment, doncs

aquest noi ingressa en un centre penitenciari per complir mesures que se li havien aplicat com a menor d'edat. Per tant, és un cas en el que... home, a vegades, mig en broma mig en serio, jo... que ja sóc una mica gran, i que he viscut algunes generacions... jo m'he trobat amb casos en els que jo havia portat, per altres programes, a un avi, a un pare i a un fill. És a dir, jo ara porto nois que són fills de adults que jo havia portat com a adolescent, i fins i tot jo coneixia al seu avi. Jo sempre explico en broma que, quan em diuen “oi, quin fracàs, no?”, perquè aquest noi que és fill i nét de delinqüents continua delinquent... doncs a vegades, jo dic amb broma, “ostres, si recordo a l'avi...”. L'avi va morir d'una sobredosi i feia robatoris amb intimidació. Molts. Per pagar-se la droga. El fill, que ara és el pare d'aquest noi... n'havia fet menys. I el noi aquest, actualment, es dedica a fer furtus i a robar amb força. Clar, des d'un punt de vista de normalitat... no, jo no puc garantir que hagi estat normal. Però aquest noi ha estat escolaritzar més temps que el que havia estat el seu pare i, lògicament que el seu avi, i la gravetat dels fets delictius és bastant més baixa. Per tant, segons com m'ho miri, ha millorat la situació (riu). Bé, per tant, acabant amb el tema d'aquest noi, doncs casi d'una situació semblant ens hem trobat amb... bé, quina diferència hi ha malgrat hi havia circumstàncies similars entre el cas que jo t'he parlat d'èxit i el cas que t'he parlat de fracàs? Doncs, probablement, que el primer cas, a part del nivell de capacitació que s'ha pogut treballar amb el noi, evidentment malgrat el rebuig inicial que va tenir respecte a la situació que presentava la mare i el company de la mare, doncs s'ha pogut treballar una visió diferent, una capacitat de contenció major, etcètera. Per tant, aquest noi se sent, malgrat que no acabi d'acceptar-ho, se sent identificat amb una família, que representa la seva mare. En el cas segon, no sols no s'identifica amb la seva pròpia història familiar, sinó que pràcticament els referents d'aquest noi han fugit, han marxat. Per exemple, el pare que el va reagrupar aquí, ara viu als Estats Units. Per tant aquest noi, des d'abans dels 18 anys, pràcticament estava sol aquí. Per tant, fins i tot la probabilitat d'identificar-se amb adults pro-socials era més petita. No és que això justifiqui absolutament el que continuï delinquent, però explica bona part de com es pugui sentir aquest noi que actualment, torno a repetir, està en un centre penitenciari.

Com valora la intervenció que es fa des de la llibertat vigilada?

... Bé, torno a dir que, evidentment, la llibertat vigilada és una interrelació entre un professional i un adolescent o jove per tal de crear un espai de confiança que permeti treballar aquells aspectes que un hagi valorat, i també controlar les obligacions que s'hagin pogut imposar. Bé, crec que en general, si som capaços d'adaptar-nos a cada situació... i per tant, hi ha casos que justifiquen una major intervenció que altres... crec que és una mesura positiva en general, i que, en tot cas, no li sé veure aspectes negatius. A no ser que un professional no vulgui veure la realitat d'un determinat procés dinàmic, i insisteixi amb aquesta mesura quan en realitat li podria ser més necessària una altra. És a dir, per més que el noi vingui a les entrevistes, i per molt que sembli permeable a la orientació que se li pugui fer... si resulta que encara que vingui, en 2 mesos s'ha ficat en dos robatoris amb violència, doncs probablement jo hauré de reconèixer que no sóc capaç de modificar substancialment un dels objectius bàsics, que és que no reincideixi. Per tant, un noi que per molt que vingui a la llibertat vigilada, per molt que fins i tot sigui formal amb l'espai d'entrevista i de trobada amb el professional... home, amb cinc robatoris amb intimidació vol dir que quan surt d'aquesta entrevista probablement hi ha molts més altres factors, més influents, que determinen aquesta comissió de fets delictius. I, per tant, la mesura de llibertat vigilada no sols ha d'intentar que el noi s'adhereixi a les propostes que li faci el professional, sinó que a més a més tingui una conducta que no sigui reincident... perquè si amb cinc robatoris amb violència jo continuo pensant que modificaré la situació amb llibertat vigilada... doncs probablement jo seré poc realista en respecte al que necessita aquest noi. Lògicament, un noi que fa en 2 mesos cinc robatoris amb violència... probablement, primer se l'ha de contenir en una forma d'internament i, a partir d'aquí, treballar més intensificadament aquests aspectes personals, socials, familiars, etcètera.

La mesura de llibertat vigilada, quins punts forts presenta respecte a les altres?

La mesura de control emmarca un temps determinat d'intervenció, que no ha estat demanat pel noi, sinó que li ha estat imposat. Al estar imposat vol dir que aquest

noi, des del primer moment, sap quan s'inicia i quan finalitza aquest seguiment. I, d'alguna manera, el professional, mentre el noi vingui, és a dir, mentre no es trenqui aquesta vinculació... dit sigui de pas, a vegades estem en processos de transició de nois, adolescents i joves, i quan jo et deia que la mesura obliga a les dues parts és perquè jo, com a professional, també he de desplegar les meves habilitats. És a dir, si un noi no ve a les entrevistes per les raons que sigui, jo no puc quedar-me només en pensar que és obligació d'ell venir, i si no ve ja s'ho trobarà, o citar-lo... Jo també puc intentar veure quins mecanismes jo puc utilitzar de trucar, de parlar amb altres persones de la família, en tractar, per exemple, amb persones del grup de referència d'aquest *nano* al que potser jo conegui i potser tingui una vinculació positiva... És a dir, jo també tinc que ser imaginatiu en cercar el vincle... Per tant, els punts forts vol dir que, mentre aquest vincle estigui creat, mentre el noi vingui... aquest vincle es manté. És a dir, és diferent que, en altres contextos, si jo dic que tu has de fer un determinat estudi o una determinada gestió i no la fas, clar... casi que si vens a l'entrevista i no m'has fet el que hem quedat, casi que jo et puc dir "*osti, si no fas això en què havíem quedat, no cal que tornis a venir*". És a dir, és una relació, entre cometes, voluntària. No, la llibertat vigilada marca una vinculació pràcticament obligatòria en un context determinat. I, per tant, passi el que passi, mentre que hi hagi aquest vincle creat, tot és tractable, tot és fet... És a dir, si a mi un noi em ve i em diu "*en confiança, he comès un delictes abans d'ahir*", lògicament jo no li puc dir que l'aplaudeixo, que el felicito, però jo he de tractar amb ell què ha passat, què podem fer, quines conseqüències té, què se li hauria de demanar amb ell,... I, per tant, jo crec que el punt fort és que, precisament, tot està obert. Només cal que hi hagi aquesta vinculació creada perquè es dotarà de contingut segons la realitat de cada situació.

Presenta alguna mancança la mesura de llibertat vigilada?

Jo sempre he sentit per part d'alguns companys que diuen que necessitem més recursos, etcètera. Jo a vegades sóc molt escèptic amb això. Crec que, precisament, el principal recurs de la mesura és aquest, el compromís i el treball directe entre el noi o noia i el professional. A partir d'aquí, doncs és evident que hi ha aspectes determinats, conflictes interns greus, patologia, consum de

substàncies tòxiques abusiva que faci o que sigui un abús important que provoqui una dependència, no escolaritat,... És a dir, evidentment necessitem una sèrie de recursos per treballar aspectes que hem detectar com a carencials, però en realitat la meua experiència... vull ser optimista... el que és complicat és, en un adolescent o jove que de per si és bastant immediatista, la dificultat és que sigui conscient del problema pugui tenir. És a dir, un noi que fa un consum abusiu, en general, sempre justificarà que ell quan vulgui se'n surt. Reconèixer que té un problema i que necessita ajuda és el més difícil. Crec que si això ho aconseguim, recursos en tenim. I, per tant, crec que en definitiva les dificultats o les carencies és quan pretenem forçar aquesta mesura intentant tractar situacions que són d'altres contextos... és a dir, jo sóc educador. Si un noi presenta una patologia important, serà un error meu si jo pretenc treballar terapèuticament amb aquest noi. Per això hi ha uns terapeutes. Per tant, la meua feina en aquest cas no serà tant d'intervenció directa, sinó d'intervenció pont entre el noi, la motivació o la conscienciació que hagi de tenir i el recurs, que jo crec que ha de ser l'adient. En general, per tant, si el noi presenta un abús de consum de substàncies tòxiques i, finalment, aconseguim que sigui conscient de que necessita ajuda... recursos que treballin la dependència ja n'hi ha. Per tant, en definitiva, no li sabria veure les mancances.